Nagyvárad, 1895. I. évfolyam 245. szám. Péntek, október 18.

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik mindennap, a hétfői és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: **Apácza-utca 3. sz.**

A lap szellemi részére vonatkozó közleményeket a szerkesztőség czimére kérjük beküldetni.

Egy hasábos petitsor 5 kr. Hirdetés-bélyeg 30 kr.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézhetők.

LAPTULAJDONOS:
A SZENT LÁSZLÓ-NYOMDA-RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

FELELŐS SZERKESZTŐ.
DR. PERSZ ADOLF.

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átvéve:
Egész évre . 6 frt — kr.
Félévre . . 3 » — »
Negyedévre . 1 » 50 »
Egy hónapra — » 60 »

Helyben házhoz hordva:
Egész évre . 8 frt — kr.
Félévre . . 4 » — »
Negyedévre . 2 frt — kr.
Egy hónapra — » 80 »

Vidékre postán szállítva:
Egész évre 10 frt — kr.
Félévre . . 5 » — »
Negyedévre . 2 » 50 »
Egy hónapra 1 » — »

Egyes szám ára 4 kr

Hiú erőlködés.

A polgári házasság kifejezett czélja a zsidóságnak beolvasztása a magyarságba, elkülönzési vágyának paralyzálása s lassanként való kiirtása.

Ezen czél képzelt elérése érdekében liberálisaink nagy áldozatokat készek hozni, anyagiakat és erkölcsieket. Az anyagi áldozatok kifejezést találnak nem sokára azokban a milliókban, a melyekbe az összes egyházpolitikai törvények végrehajtása kerül, az erkölcsi áldozatok abban állanak, hogy mindkét felekezetü protestáns lelkészek nem haboznak hiveiknek zsidókkal kötendő házassági frigyeit a polgári házasság megkötése után egyházilag is megáldani.

Sem a katholikus, sem a görög keleti lelkészek ezt nem fogják megtenni, mert tiltja a dogmájuk; de nem fogják megtenni a zsidó rabbik sem, mert meggyőződésük szerint kereszténynyel házasságra lépő zsidó megszünt zsidó lenni vagy legalább is nem kivánhatja, hogy házasságát a rabbi a zsinagógában zsidó ritus szerint megáldja. Tehát zsidó-keresztény vegyes házasság esetében a polgári házasságról rendelkező törvény 149. §-ának, hogy t. i. a vallási kötelességek érintetlenek maradnak, nincsen értelme. Zsidó felfogás szerint is a zsidó csak zsidóval kelhet egybe, nem pedig kereszténynyel is. Szóval a zsidó még a polgári házasság és a reczepczió kedvéért sem hajlandó lemondani zsidó szokásairól, elkülönzéséről — a miből az következik, hogy a polgári házasság a zsidóság túlnyomó részének ép olyan kelletlen, mint a katholikus és a görög keleti kereszténynyeknek, s igy csak egy elenyésző csekély része a zsidóknak fog élni a polgári házasság nyujtotta előnynyel, melyet azonban az eddigi jogállapot szerint elérhetett, ha t. i. kikeresztelkedett, mert hiszen igy is, úgy is megszünt zsidó lenni, ha kereszténynyel házasságra lép.

De ebből az is következik, hogy épen arra a czélra nem válik be a polgári házasság, a melyre kontemplálták, ha pedig be nem válik, akkor kár volt e miatt a felekezeti békét megzavarni s a haza polgárait felekezetek szerint egymással szembe állitani, holott eddig békében megférték egymás mellett.

Azonban menjünk tovább: a zsidókra is kiterjesztetni szándéklott 1868:53. t.-cz., mely pedig csak a törvényesen bevett keresztény vallásfelekezetek viszonosságáról szól, azt mondja többek között, hogy temetőkben a külömböző vallásfelekezetek tagjai vegyesen és akadálytalanul temetkezhetnek.

Csupán a keresztényekre vonatkoztatva, van értelme ezen rendelkezésnek, de nincs értelme, mihelyt a reczipiált zsidókra is kiterjesztjük, mert a zsidók még holtuk után is csak külön zsidótemetőben kivánnak temetkezni, és hitök sérelmét látják abban, ha akár zsidó keresztény temetőben, akár keresztény zsidó temetőben temetkezik. Szóval mindenben elkülönítik magokat a társadalom nem zsidó rétegeitől.

De ha úgy van, a mint csakugyan nap mint nap van alkalmunk szemlélni, akkor mire való őket kerülő uton odaterelni, a hová egyenes úton semmiképen sem akarnak magoktól elmenni?

A polgári házasság rájuk nézve csak olyan kényszer eszköz, a minő az előleges kikeresztelkedés, hiszen magok a rabbik kimondották, hogy zsidó hitközösségben nem maradhat a zsidó, ki kereszténynyel házasságra lép. A vallás ebben a kérdésben egy áthághatatlan válaszfal, melyet a polgári házasság sem képes ledönteni, hanem csak megkerülni lehet azt az által, ha vagy a zsidó jön át a keresztény fél vallására, vagy a keresztény megy át a zsidó fél vallására.

Ezt a kölcsönös áttérést is akarják törvény által biztositani, de itt megint feledik, hogy a zsidók soha sem adták magokat a proselytáskodásra, a keresztény meg a dogma szerint soha sem szünhetik meg keresztény lenni, még ha külsőleg áttérne is a zsidó vallásra.

Tehát ez is hasztalan erőlködés.

A tanulság az egészből az, ne avatkozzék az állam olyan dolgokba, a melyek az ő kitüzött czélján túl feküsznek. Elégedjék meg avval, ha módjában van polgárainak jólétéről gondoskodni, s bizza a lelkieket ezentúl is a vallásfelekezetekre.

Furcsa ellenmondás is rejlik abban, midőn a liberalizmus egyfelől az egyéni szabad mozoghatást, a vallási meggyőződés szabad követhetését vagy mint ők nevezik a lelkiismereti szabadságot hirdetik, másfelől megint olyan kötött marsrutát szab az emberek elé, mely lelkiismeretökkel ellenkezik.

Szedjen az állam adót és katonát, de ne törődjék avval, hogy adófizető és katonáskodó polgárai, miként imádják az Istent és hogyan nevelik gyermekeiket isteni félelemben.

Román Miron pásztorlevele.

Román Miron gör. kel. metropolita az egyházpolitikai reform végrehajtása tárgyában pásztor levelet bocsátott ki, hangjára nézve megegyezik a katholikus püspöki kar pásztorlevelével. A metropolita figyelmezteti hiveit, hogy az állami törvényeknek engedelmeskedni kell, de egyuttal hangsulyozza, hogy ez nem abszolvál az egyház iránt való kötelességektől. Különös sulyt helyez a metropolita arra, hogy a felek a válópörök polgári elintézése után forduljanak a konzisztóriumhoz. Végül a görög keleti román egyház feje felelőssé teszi a lelkészeket azért, hogy a hivek a vallástól az egyházpolitikai törvények hatása alatt el ne idegenedjenek. A pásztorlevél egyszeri egyházi kihirdetést követel s inti a hiveket, hogy gyermekeiket csakis egyházilag szokásos névre kereszteltessék.

Agrárvita a képviselőház pénzügyi bizottságában.

A képviselőházi pénzügyi bizottságának folytatólagos ülésére van kitüzve a *földm. tárcza előirányzata*. Miként a »M. O.« értesül, az ülésen nagyobb terjedelmü agrárvita várható, a mely kiterjeszkedik a mezőgazdasági élet összes jelentékenyebb bajaira.

Lapunk mai száma 10 oldal.

Agliardi hajsza Szolnokon.

Szolnokon felfordult világ van egy idő óta. A köztisztviselők erőszakoskodnak minden téren. Igy történt ez a legközelebb mult törvényhatósági közgyülésen is, melyben előrántották a már annyira elcsépelt és az ország különböző részein kudarczot vallott Agliardi ügyet.

E kényes kérdést az állandó választmány meglehetősen tapintatos módon terjesztette a plenum elé azt ajánlván, hogy tekintettel az ügy kényes voltára és arra, hogy már túlhaladta a kérdés actuális értékét Trencsénvármegye átiratát indokaival együtt egyszerüen tudomásul vegye.

Az állandó választmány ezen határozati javaslata megszólaltatta a szolnoki páholy szócsövét *Pólya* Béla református ügyvédet, ki is a türelem nagyobb dicsőségére kiméletlen módon neki rontott a szentszék követének és nagy garral kijelentette, hogy ő nem nyugodhatik bele az állandó választmány határozati javaslatába, hanem, mint jó hazafi (risum teneatis) inditványozza, hogy a törvényhatóság br. Bánffy miniszterelnöknek bizalmi feliratot intézzen.

Mint egy test mozdult meg erre a gyéren látogatott közgyülés jelezvén, hogy a tapintatlan türelmetlenségből felvetett inditvány még a jelenlevő liberális képviselőket is kellemetlenül érintette.

Hatalmas vita keletkezett ebből.

Legelőször szólalt fel a vármegyei alispán *Bagossy Károly*, ki református létére helyteleníteté a kényes kérdés ilyen irányu fejtegetését és hatalmas módon ajánlotta az állandó választmány határozati javaslatának elfogadását.

Az alispán után *Lippich Gusztáv* ügyvéd és földbirtokos állott fel, ki katholikus létére nem átallotta olyan módon contemplálni az ügyet, mintha a nunczius nálunk nemcsak a belügyekbe avatkozott, de söt jelenlétével lázitotta volna is a kedélyeket. Heves hangon tiltakozott az ilyen idegen befolyások ellen és kijelentette, hogy a Pólya Béla inditvanyát fogadja el.

Elámultak ezen a kijelentésen a jelenlevő kath. képviselők, de az ámulatból felocsudva Dr. *Rétay* Gyula török-szentmiklósi esperesplébános szólalt fel, megkérdezvén a türelmes ügyvédet, hogy hát miben avatkozott a nunczius Magyarország belügyeibe? Zugás támadt erre a gyülés termében és hangosan mondogatták: »Úgy van, mondják meg miben avatkozott a belügyekbe?« Dr Rétay Gyula erősen érvelt, kimutatván, hogy a kormány feje az ő oktalan támadásának alaptalanságát maga belátta és ő maga törekszik a reá nézve is igen kellemetlen kényes kérdés fölött napi rendre térni.

Ezután *Gorové* István túlságos liberális szellemben néhány szóval szólalt fel, azt állitván, hogy concedálja azt, miszerint a nunczius nem avatkozott az ország belügyeibe, de azt neki meg nem engedheti, hogy roszkor tett nálunk látogatást. Egy közbeszóló zavarta meg a szónokot, ki stentori hangon kiáltotta: »Bánffy maga hivta be.«

Erre *Karkecz Alajos* szolnoki quardián vette át a szót, kit siri csendben hallgattak a törvényhatóság tagjai addig, mig azt nem jelentette ki, hogy ö a szőnyegre hozott kérdés feszegetésében a türelmetlenség megnyilatkozását. látja és tiltakozik az ellen, hogy valaki vádoljon addig, mig bizonyitni nem tud. Jobban szeretné, ha az egyenetlenséget a béke váltaná fel, mert nézete szerint nem az a rosz hazafi, ki föltéve, de meg nem engedve a beavatkozást szótlanul eltüri, hanem az, ki ezen ország belbékéjét felekezeti türelmetlenségből folyton háborgatja. Erre a szónokot némelyek megéljenezték. Végül hivatkozott arra, hogy maga Bánffy a látszatát látta fenforogni annak, hogy a pápai nunczius a magyar belügyekbe beavatkozni látszott. Látszatért ilyen vagy alármot fújni csak az szokott, kinek a háza ég és az égési munkálatokra törekszik felizgatni a kedélyeket, hogy igy a közfigyelmet elvonhassa az ujabb gyujtogatástól.

Utána gróf *Almássy Imre* a katholikus lelkü magyar főur emelt szót, ki lelke egész melegével mutatott arra, hogy mily káros a hazára az egyénetlensg oktalan szitása.

Ezután még az inditványozó zárszóval élt, és az elmondottakra nem is reflektálva ujabb váddal sujtotta azokat, kik a mindenható Bánffynak bizalmat szavazni vonakodnak azt állitván, hogy ez hazafiui kötelesség. No lám, ki Bánffynak nem szavaz bizalmat, hazafiatlan. Hová jutottunk,

Elnöklő főispán a kérdést saavazásra bocsátja és a többség néhány szavazattal a református inditványt fogadta el.

Záradékúl még meg kell emliteni, hogy a hithü jászokat jelen esetben is kijátszották, mert sürgősségi inditvány folytán a kérdést jóval előbb tárgyalták, mint ahogyan a tárgysorozatba be volt illesztve.

Igy aztán, mikor a 11 órai vonattal megérkeztek a hithű jászok, már akkor meg volt hozva a határozat s meg volt gyalázva a katholikus egyház látható fejének követe

A László-malom bünügyének végtárgyalása.

Okt. 17.

(Saját tudósitónktól.)

A László-malom ismert s szenzatios bünügyének végtárgyalását tegnap d. e. 9 órakor kezdette meg a nagyváradi kir. törvényszék a nagyszámban megjelent közönség feszült érdeklődése között.

A végtárgyalásról a tudósitásunkat a következőkben adjuk.

Pont 9 órakor lépett be a közönség nagy tömege között a törvényszék büntető tanácsa, mely ez alkalomra a következőképen alakult meg:

Elnök: *Millye* Gyula.

Szavazó birák *Fassie* Pál és *Balogh* József.

Jegyző: *Zana* János.

A vádhatóságot dr. *Simonffy* Béla debreczeni kir. ügyész képviselte, védők dr. *Bakonyi* Samu, *Hegyessy* Márton és dr. *Várady* Zsigmond voltak.

Millye Gyula elnök a kővetkező szavakkal nyitotta meg a tárgyalást:

A büntető törvény 401. §. alá eső, a 403. §. 2. és 3. pontja szerint minősülő magánokirat hamisitás büntettével — mind 70. §. szerinti tettes társak vannak vádolva.

I. r. vádlott: *Konda* Sámuel (zárva van 1894. deczember 21-től) Szt-László malom főkönyvvezetője;

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Haza jön.....

(Az életből.)

— A »Tiszántúl« eredeti tárczája. —

Az öreg eperfa lombjai sárgulóban voltak már s a lehullt levélkékkel az őszi szél játszott kergetősdit a kis udvaron.

Az avar fü közül a kikerics sárga virágja bujt elő, szegény disze a szegény udvarnak, de mégis valami, ami legalább mosolyogni látszott, örülni a napsugárnak, az életnek.

Ott hátul alacsony szegényes ház állt, repedezett faláról leritt a szegénység, az ajtó nyilásain gőz, füst szivárgott elő.

A ház előtt rozzant széken kuporgott egy vézna macska; sütkérezett a napon, kopott szőre harmoniált a szegényes képpel.

Egy fiatal öreg asszony nyitotta ki az ajtót. A gőz, füst szabad utat nyerve felhőkben tolult ki a nyitott ajtón, aztán eloszlott, csak apró foszlányokban tört elő néha-néha a konyha közepén álló rozsdás katlanból.

Egy kosár ruhát czipelt az asszony. Nehéz volt sovány karjainak a kosár, mint önmagának élete; kétszer is letette mig a száritó madzagig ért.

Szegény asszony! . . . . Valamikor szép volt, lehetett volna most is. Hej a nyomor kamatul elkérte szépségét!

Jobb sorban is volt ő, mint most, ura jól kezelte az ácsbárdot s a fáradságos munka után tiszta szobában várt reá a boldogság; dalos ajku kis feleség, a pufók Pista gyerek, aki már szaladgált s a másik, a kis leány, a ki még a bölcsőben rikoltozott.

Aztán jöttek a szomoru napok! . . .

A kaput becsapta most valaki. Riza jött haza, az éjjeli pénztárosnő. Éjszaka mosolygott pénzért, virágért, nappal aludt s czéltalan életét siratta.

A hervadó virágok kábitó illata, silány jelvényei egy egy éj dicsőségének, néha néha felkavarták szemei előtt letünt boldogsága képeit: Volt ő is játszi mosolygó gyermek; feslő bimbó, majd mint kinyilt virág virágzó leány.. Leszakasztották! . . .

Saját élte symbolumát látja egy-egy pohárban hervadó kaméliában; még most él, virul, örülnek neki, holnap kidobják a többi szeméttel.

Riza kisasszony még uri lakója a szegény udvarnak!

Amint végigseperte ruhájával az udvar porát, megállt a ruhát teritgető asszony mellett s megszólitotta:

»Hallottam, haza jön . . .«

»Csókolom kezit, édes kisasszony, haza, haza, talán már csak két hét s eltelik a nehéz öt esztendő.«

»Beteg még a kis leánya?

»Bizony nagyon odáig van a szegény, már csakugyan muszáj doktort hivatni, pedig ugy félek a doktortól, patikától, Pistám is meghalt, pedig hétszámra itta a drága orvosságot. Tudja kisasszonykám, csak addig szeretném szegénykében tartogatni a lelket, mig hazajön, mig ő haza jön . . .

Rongyos kék kötényébe törülgette szemeit és sirva folytatta.

»A másikról se tudja, hogy eltemettük . . . Szegény uram, szegény uram, tudom, hogy ő is megsinlette a nehéz rabságot! Pedig szinbecsületes ember volt a lelkem! . . .

A házunk békességét akarta megzavarni az a hetyke legény . . . . Boros volt . . . leütötte. De hiszen tudja már a kisassony . . . . A becsületünkért szenvedett, mindnyájan azért szenvedünk, a becsületünkért . . . .

Zokogva esett a kosár fehér ruhára.

»Jó asszony — szólalt meg Riza — hoztam valamit a kis leányának.«

Egy csomagott ejtett a siró asszony mellé, aztán elfutott onnén, bement a szobájába.

Az asszony feltápászkodott, tapogatta a csomagot:

»A jó Riza kisasszony . . . ő mindig olyan jó mihozzánk, megsem köszönhettem neki annyira erőt vett rajtam a sirás! . . . .

*

Vasárnap délelőtt volt, zugtak a harangok s a hangott szárnyára vette az őszi szél, egyformán vitte gazdagnak, szegénynek fülébe.

Komor idő volt kint, a szél hangosan rázta a sárgula lombokat, majd cseperegni kezdett. Az eső cseppek kopoktak a kis szoba ablakán; lefolytak az ablak üvegéről, amelyekbe szivárványszint rakott már az idő.

A ssúette ablakfák nyiszogtak, az ajtó nyilásán besüvöltött a hüvös szél, mintha mondta volna:

»Itt vagyok én, egészen a tietek vagyok!«

A szegény asszony felrezzent; felugrott székéről s gyermekéhez futott.

Láztól pihegve feküdt a gyermek az ágyon; gyenge hangon vizet kért.

II. r. vádlott *Feldheim* Izrael kereskedő.

III. r. vádlott *Edelman* Márk termény- és liszt kereskedő,

Az előnyomozati iratokból kitünőleg a helybeli László gőzmalom igazgatósági elnöke *Szabó* József és felügyelő bizottsági tagok: *Reisman* Mór és *Bartók* Jakab a László-gőzmalom igazgatósági helyiségében az 1894. évi deczember 19. napján elhatározták, hogy a malom üzleti könyveit és adatait alaposan átvizsgálják ujabb társaság szervezhetése végett, — másnap azaz deczember 20-án reggel — a malom vezérigazgatója *Szilágyi* Mór beismerte Reisman Mór és Bartók Jakab felügyelő bizottsági tagok előtt, hogy a malomnak 9 darab 15,000 forintos, — összesen tehát 135,000 forint értékü — váltója van forgalomban, amely váltók elkönyvelve nincsenek és azt azért titkolta el, hogy ez által a mérleget kedvezőbbé tegye. — hogy azonban ezen összeget elsikkasztotta volna, Szilágyi tagadta. Szilágyi tudomással birván az igazgatósági elnök és a felügyelő bizottsági tagok határozatáról, valamint arról, hogy az előző napon Bartók Jakab és Reisman Mór felügyelő bizottsági tagok kérdőre vonták Konda Sámuel főkönyvvezetőt a Fuszek-féle 12.000 frtnyi tartozások eltitkolása és el nem könyvelése miatt s ez beismerte, hogy vannak más tartozások is, a melyek elkönyvelve nincsenek: Szilágyi a malomból a Reisman Mór és Bartók Jakab előtt történt beismerés után eltávozott, d. e 10—11 óra között a helybeli Szent László-téren (Kispiaczon) Szabó Gábor egyfogatu bérkocsist azzal fogadta fel, hogy őt kocsijával a László-malomban levő lakására vigye, s midőn a bérkocsis a nagypiacz-téren hajtott, egy csattanást hallott s hátra tekintve látta, hogy Szilágyi a a kocsiban hátradőlve van, — ekkor megfordulva a rendőrségre hajtott, ahonnan a haldokló Szilágyi a közkórházba szállittatott, ahol akkor nap délután fél 2 órakor meghalt anélkül, hogy kihallgatható lett volna. Hogy Szilágyi Mór ezen ögyilkossághoz már régen készült, kitünik a feleségéhez 1895. deczember 1-én intézett s az iratokhoz csatolt leveléből.

Az öngyilkosság hirére a László-malom igazgatóságának tagjai megjelentek a László-malomban, mert Konda Sámuelnek előbbi napon Reisman Mór és Bartók Jakab előtt tett beismerése s a vezérigazgató öngyilkossága gyanut támasztott bennök a malom ügyeire nézve s ott midőn Schatz Henrik segéd-könyvelő azt is megmondta, hogy a folyó számlákon mintegy százezer forint hamisitás van, az igazgatóság oda hivatta Konda Sámuel főkönyvelőt, akit az igazgatóság megbizottja *Hlatky* Endre ügyvéd kikérdezett a dolgok állásáról. Konda előbb vonakodott nyilatkozatot tenni, majd ***beismerte, hogy tudomása van az elkönyveletlen váltókról s hogy ezen kivül 105.000 forinttal kevesebb a folyó számla követelése,*** mint a mennyi a mérlegbe felvéve van, amelyet ő az egyenlegbe vitt át és ugy követte el a hamisitást; azért, hogy a mérleg jobbnak tünjék fel és a vagyoni állapot ***többet mutasson.*** Konda Sámuelnek ezen és az előbbi napon tett beismerése és Schatz Henrik előadása alapján Hlátky Endre bünügyi feljelentést tett Konda Sámuel ellen ; őt a rendőrség által azonnal letartóztatta. Konda Sámuel még az nap (decz. 20-án) a királyi ügyészséghez átkisértetett, mint számfeletti lezárattatott és deczember 21-ikén vizsgálati fogságba helyeztetett és azóta vizsgálati fogságban van.

Schatz Henriket még az előnyomozat alkalmával deczember 20-án előzetes letartóztatásba helyezte, a vizsgálóbiró azonban deczember 28-án szabadon bocsátotta.

Elnök ezután egyenkint felolvassa a beidézett tanuk neveit. Megjelentek *Hollósy* Dezső, *Schatz* Henrik, dr. *Sipos* Árpád, *Reisman* Mór, *Bartók* Jakab, *Hlatky* Endre. *Mihelfy* Adolf, *Bordás* Sándor, *Benedek* Adolf, *Rafael* Sándor, *Guttmann* Sámuel és *Guttmann* Mór. *Harmath* Ferencz időközben meghalt. *Aczél* Kálmánt pedig nem tudták beidézni. Aczél azonban később maga jelentkezett. Mint szakértők megjelentek *Lévay* Zsigmond és *Mihelffy* Emil.

A tárgyalás további lefolyása a következő:

Szabó József kihallgatása.

Az elnök elöadása után Szabó Józsefet a részvénytársaság igazgató-elnökét hallgatták ki, — ki is az elnök kérdéseire a következőket felelte:

Kezdettől fogva elnöke voltam a Laszlógőzhengermalom részvénytársaságnak. Azonban később lemondtam s csak 1888-ban lettem ismét elnök. — A részvénytársaság 1870-ben alakult 1500 darab 200 frtos részvénynyel. Az üzlet megkezdésétől fogva a vezérigazgatói tisztet Szilágyi Mór viselte, kinek igazgatása alatt az üzlet ugy 8—10 évig nagyon jól is ment. — Én ezen ideig voltam először igazgató. De mikor visszamentem, már láttam, hogy valami hanyatlás állott be, mert akkor már a malom zilált állapotban volt. Erről a hanyatlásról az igazgatósági üléseken szó is volt. Láttuk, hogy itt valami bajnak kell lennie. Mindenki forsirozta a baj okát, de azonban rájönni nem voltunk képesek.

A malom, miután a részvénytőkéjét teljesen befektette, kölcsönöket is vett fel, ezeket azonban a kedvező körülmenyek között 15—20 százalékkal törlesztette. — Az igazgatóság tudtán kivül azonban ily kölcsönöket senkinek sem volt szabad felvenni.

Az elnök további kérdéseire azután előadta, hogy azonban kisebb lejáratu kölcsönöket a vezérigazgató is eszközölhetett, azonban hosszabb lejáratu kölcsönökkel megbizva nem volt. A mérleget minden évben a könyvvezetőség készitette, a melyet a felügyelőség és az igazgatóság felülvizsgált. (?)

Elnök; Rájött-e az igazgatóság arra, hogy oly követelések is vannak kitüntetve, a melyek csak látszólagosak, de nem képviselnek értéket.

Szabó: Egyet tudok, a Fuchs-féle 17 ezer frtos tételt. Ezt akkor tudtuk meg, mikor az utolsó zárszámadást a felügyelőkkel együtt átvizsgáltuk.

E. Mi inditotta az elnök urat és felügyelő bizottság nehány tagját arra, hogy deczember havában abban álllapodtak meg, hogy alaposan és részletesen átvizsgálják a malom könyveit?

Sz. Az, hogy a malom hitele teljesen ki volt meritve. A pénzek nem folytak be ugy, ahogy kellett volna. Ekkor elhatároztuk, hogy áttekintjük és megvizsgáljuk a könyveket s megállapodtunk abban is, hogy uj részvényeket bocsájtunk ki.

E. Mit gondolt az igazgatóság, mi oka ennek, hogy erre szükség van?

Sz. Éreztük, hogy itt bajnak kell lenni, hanem nem tudtunk reá jönni, bárhogy kutattunk is. Mikor pedig Szilágyit kérdeztük, azt mondotta, hogy ott van a sok künlevőség, amit nem tud behajtani s miután Szilágyit talpig becsületes embernek tartottuk, el sem képzelhettük, hogy ott még baj is van.

E. Tudja-e kérem, hogy azóta a malomnak mi kára van?

Sz. A később megejtett vizsgálatból tudom. — Elsőben azonban csak a kárt egy 15 ezer forintos váltóban találtam.

E. Arra nézve, hogy 105.011 frt értékkel több lett kimutatva, fentart valami kárt?

Sz. Nem.

E. Tehát csak a könyvek meghamisitására s ez által okozott kárra nézve tartja fen a vádat?

Sz. Igen.

Szabó József részvénytársasági elnök ezután Millye Gyula kérdéseire csakis az üz-

---

A halál már ott ült az ágy szélén. Az asszony megitatta a kis leányt, betakargatta; még egy rongyos nagykendőt is reáteritett:

»Igy ni! Pihenj kicsikém, meg fogsz gyógyulni, főzök neked meleg levest. Meggyógyulsz, meg, meg, aranyos mindenem! Haza jön apád, édes, jó apád, bizony haza: Nem emlékszel reá? Persze, hogy nem, persze . . . Ő is fog dolgozni, sokat, sokat keres; boldogok leszünk!«

A gyermek láza nőttön nött. Az annya oda nyomta fejét gyermeke forró fejéhez, majd ijedten kapta vissza s felugrott.

»Édes Istenem! Csak addig tartsd már meg e kis ártatlant, mig ő haza jön, legalább lássa egyikét életben! Istenem, Istenem! Mit csinálja? . . . . . Megyek orvosért! . . . . Nem, nem! Elviteti ezt is a kórházba, ebben a hideg időben meghalna az uton . . . Nem, nem! Borzasztó, hogy süvölt a szél!«

»Vizet, anyám, vizet!« Anyám látom Pistát, Pistát látom! Most nem olyan sápadt az arcza, mint mikor elvitték tőlünk az emberek . . . Nevet! . . . Pista! Pista! Jer ide? . . . . Ő elszalad . . . Anyám, milyen szép zene, hallga! . . . . Gyönyörü virágok! Jaj de szépek, kötünk koszorut! . . . Pista! Pista! Nini! Amott fent ül egy bárány felhőcske szélén! Integet! Megyek, megyek! Anyám a ruháimat, topánkámat. megyek Pistához! . . . Csókolj meg anyám! . . . Már repülök, milyen könnyü vagyok! Ah milyen szép itt fent a levegőben! ! . . . Segits anyám, segits! Leesem! Fáj mindenem . . . . . Anyám, jön valaki, én értem jön!

Az asszony felkelt. Talán a szél nyitotta ki a pitvar ajtót? Nem! Valaki csakugyan jön! Egy rendőr belép! Mit akarhat?

Köpenyéről csurog a viz, közelebb lép s a homályos szobában körültekint.

»Jó napot! Itt lakik Wassné Kis Mari asszony?«

»Én vagyok az kérem szépen!«

»Ma délelőtt 10 órakor a kapitányi hivatalba kell jönnie!«

»A kapitányi hivatalba? . . . «

»Igen! Válaszolt röviden a rendőr s egy papir-lapot huzott elő a viaszos boritékból. — Itt az idézés! Ez az! Galamb-utcza 857. sz. Wassné Kis Mária. Itt van!«

»Istenem! Miért hivatnak? Nem tudja rendőr ur?«

»Nem tudom jó asszony, az Isten áldja meg!« ezzel sarkon fordult s kiment a zivatarba . . . .

A szegény asszony merően bámul a hideg hivatalos betükre, majd nem látja olyan hidegeknek a betüket, nem olyan szomorunak helyzetét: egy gondolatra örömfény gyul ki arczán, a féktelen öröm lángja csillan fel szemében:

»Ugy van, ugy van! Ő jön! Biztosan azért hivatnak, azt akarják tudtomra adni. Megyek, megyek!

A gyermek csendesen viselte már magát, a láz elmult. A rongyos kendő rojtjait tépdeste.

»Mindjárt jövök, édes kis leányom, hozom apádat, hozom a boldogságot, hozok neked orvosságot, doktort. Meg fogsz gyógyulni! Maradj szép csendesen, édes kis leányom! Ne takard ki magad!

Aztán felemelkedett az ágy mellől s nehány ruhadarabot kapott magára.

»Hamar, hamar! A kapitány ur vár rám, talán már az uram is ott van? Talán mert jól viselte magát, hamarabb haza engedték . . . Megyek sietek! Hol a nagy kendőm? Rajtad van, édes gyermekem! Nem, nem veszem le rólad, dehogy veszem, csak pihenj édesem, apád haza jön!

Csendesen rebegték a gyermek ajkai is:

»Haza jön?« . . . .

Csendes volt a kis szoba, csendes volt a kis beteg.

A természet zugó lármája elhallgatott már, a szél nem süvöltött, az eső elállt s az eperfalombok szeliden integettek be a rozzant ablakon. A levelekről fényes gyöngy cseppek hullottak alá.

Egy játszi napsugár is bekukkant az ablaktáblákon, a homályon átczikázva ugrándozott a fehér falon.

Talán bucsúzni jött? Talán a kis lelket akarja felvenni szárnyaira, hogy elvigye messze' messze, az arany szélü felhők mögé? . . . . Játszott a leányka rendetlen fürteivel.

*

»Jó asszony!« — szólt a kapitány.

»Ugy-e meg jön, mikor jön meg, kérem alássan?« — vágott közbe az asszony, örömtől sugárzó arczczal.

»Nem jön haza, jó asszony, nem jön két hét mulva sem . . . egyáltalán nem jöhet.«

Szegény asszony, csak oda tántorodott a falhoz, majd lerogyott, lábain alig tudott megállani. Szemeit ijedten mereszté a kapitányra :

»Istenem! — nem jön! Bent tartják!«

»Nem, jó asszony, ura a börtönben meghalt! *Pagliacco.*

let kezelésére nézve adott némi felvilágositást, amely után

Bakonyi Soma védő ügyvéd a következőket kérdezte:

B. Hogy Szilágyi Mór vezérigazgatónak a malomnál folyó számlája volt — tudomása volt az elnök urnak?

Sz. Csak oly számlája volt, a melyen a maga kiadásait fizette.

Dr. Várady: *Atzél* Kálmán mióta szolgál s kivolt elődje az üzletnél?

Sz. Mint gyakornok müködött.

V. Mennyire megint a malom összes adóssága a felszámolás idejében?

Sz. Egy millió forintnál feljebb.

V. Adott-e a malom nyilt számlára, vagy hat hónapra hitelt?

Sz. Nem adott.

Konda Sámuel kihallgatása.

Millye Gyula elnök, *Fcldheim* Izrael és *Edelmann* Márkus, vádlottokat a tárgyaló teremből kiküldötte s elrendelte *Konda* Sámuel kihallgatását.

Elnök: Mi volt ön a László malomnál.

Konda: Irodafőnök és főkönyvvezető.

E. Mikor jött a társasághoz?

K. 1872. augusztus hóban.

E. Mi volt a fizetése?

K. Eleinte 1200 frt, később felemelték és 300 frt lakpénzt adtak.

E. Jutalékot kapott.

K. Ha a mérleg jó eredményt mutatott, akkor kaptam.

E. Mi volt az ön teendője?

V. Könyveléssel foglalkoztam.

E. Miféle könyveket vezetett ön?

V. Első sorban a főkönyvet, azután bár nem volt preczizirozva, hogy milyen könyveket vezessek, vezettem a többi könyveket a segédkönyvelővel egyetemben.

E. Mondja meg határozottan melyik könyveket vezette?

V. A főkönyvet én magam vezettem, abba más nem irt.

E. Hát a folyószámla könyvet ki vezette?

V. Azt felváltva hol én, hol a segédkönyvvezető.

E. Hogy érti azt: *„felváltva?“*

V. Mikor én egyéb könyveléssel foglalkoztam, vagy levelet irtam, akkor a segédkönyvvezető könyvelt.

E. Figyelmeztetem, hogy ugy adja elő a dolgot, ahogy az valósággal történt. Nem jól emlékszik vissza, a folyószámlakönyvet csak akkor vezette a segédkönyvelő, a mikor ön távol volt, vagy egészsége miatt akadályozva volt.

V. Igen. Akkor a segédkönyvelő is vezette.

E. Az összeadásokat és az átviteli egyenlegeket ki készitette?

V. Ezt és általában az egész munkát kölcsönösen magam és a segédkönyvelő csináltuk.

E. Hogyan érti azt, hogy az összeadást kölcsönösen csinálták?

V. Felváltva. Egyik lapot én adtam össze, egy pár lapot meg ő. Az végezte, akinek ideje volt rá.

E. Megtudná mondani, hogy az itt levő folyószámla könyv közül melyiket vezette ön egyedül és mikor?

V. Azt nem tudom nagyságos elnök ur. mert az irás változó, az enyém is, a segédkönyvvezetőé is, és ezért nem tudnám precziz megmondani, hogy mikor és mely időben vezettem én.

E. Miből vezették be a főkönyvbe a folyó számlakönyvi adatokat?

V. A mellékkönyvből.

E. Melyek azok?

V. Az előkönyv és a pénztári könyv.

E. Volt arra eset, hogy olyan tételek is be lettek vezetve a főkönyvbe, amelyek ezen mellékkönyvekbe nem foglaltattak?

V. Arról nincs tudomásom.

E. De lehetett-e az?

V. Tévedés folytán lehetett.

E. És nincs róla tudomása, hogy ilyen történt?

V. Nincs.

E. Ki volt ön mellett a segédkönyvelő?

V. Az utóbbi időben Schatz Henrik.

E. Mióta volt Schatz Henrik ott?

V. Nem emlékszem biztosan, talán a 80-as évektől fogva.

E. Hát azelőtt ki volt ön mellett?

V. Benedek Adolf.

E. Mióta ön a László-malomban van, irt-e más valaki is a könyvekbe?

V. Nem emlékszem. Nem irt más.

E. Hogy a bevezetések ezen könyvekbe helyesen, a valóságnak megfelelőleg történjenek, kinek volt ez a kötelessége?

V. Kérem ezt nem akartuk egyik vagy másik kötelességének tartani, hanem aki ráért, megnézte, hogy helyes-e vagy nem. De nem volt mindig erre alkalom és nem is néztünk mindig utána, abban a hiszemben, hogy minden helyes.

E. Ennek megint nincs értelme, hogy aki ráért, az nézte meg. Ön volt a könyvvezetés főnöke, önnek volt teendője ellenőrizni a könyvek helyes vezetését?

V. Hát azt tettem én is.

E. De ez önnek volt a kötelessége.

V. Nem volt megmodva, hogy az én kötelességem.

E. Nem ismerte ebbeli kötelességét?

V. Én rám a könyvvezetés volt bizva és azt teljesitettem.

E. Az üzleti dolgok rendben voltak?

V. Nem mindig.

E. Mióta nem voltak rendbe?

V. Az utóbbi idő óta.

E. Mi miatt ment rosszul az üzlet?

V. Nem tudom, nem foglalkoztam vele.

E. Megbukott a részvénytársaság?

V. *Ugy látszik.*

E. Miért lőtte meg magát a vezér-igazgató?

V. Nem tudom.

E. Micsoda váltók voltak azok, melyek nem voltak bevéve a mérlegbe?

V. Különfélék.

E. Miért nem lettek bevéve?

V. A vezérigazgató utasitása folytán.

E. Hova lett az összeg?

V. Hiány volt.

E. Hogy volt hiány?

V. A malom annyival többel tartozott.

E. Hová forditották?

V. A vezérigazgató a tőkébe helyezte.

E. Akkor nem volt oka, hogy miért nem vették be a mérlegbe?

V. Hogy kedvezőbb legyen a mérleg.

E. Az egyenlegben is volt hiány?

V. Száz és egy nehány ezer forint volt a hiány.

E. Honnan tudja, hogy annyi volt az összeg?

V. A hiányt a folyó számla könyvéből állitották össze.

E. Kitől kapta ön az utasitásokat?

V. A vezérigazgatótól.

E. Miért nem közölte ön a hamisitásokat az igazgatóság tagjaival

V. Mert alá voltam rendelve a vezérigazgatónak.

E. A segédkönyvvezetőknek volt tudomásuk erről a dologról?

V. Igen.

E. Tudja ön a vásárlók neveit, kiknek folyószámláján az összeadásban hamisitás történt?

V. Nem tudom.

E. Mennyi lett önnek a haszna azért, hogy a mérleget meghamisitotta?

V. Semmi.

E. Miért játszott ön becsületével és állásával?

V. A vezérigazgató azt mondta, hogy ugy is veszélyeztetve van.

E. Miért adott önnek Szilágyi ingyen zsákokat?

V. Nekem nem adott. Én kértem, hogy vállaljon értem kezességet.

E. Nem tartozik a tárgyhoz. Önnek Szilágyi 20000 zsákot adott ingyen.

E. Mi czélja volt a mérleg szépitésének?

V. Csak a világ előtt akarták jó szinben felmutatni a malom ügyeit.

E. Micsoda összeköttetésben volt ön Feldheimmal és Edelmannal?

V. Semmi összeköttetésben. Ezek egyszerüen vásárlók voltak.

E. Ön az összeadások meghamisitásánál 262 ezer 907 forint 72 krajczárig menő összeget tüntetett el Feldheimmal.

V. Az összeadásba nem történtek a hibák szándékosan.

E. Kiknél vannak hamisitások?

V. (Pár nevet emlit).

E. Miért hagyja ön ki éppen a Feldheim és Edelman nevét?

V. Azoknál akarattal nem történt hiba.

E. Edelmannak ön 118 ezer 568 forintott tüntetett el és Feldheim javára olyan követeléseket is irt, melyeket ő soha sem fizetett.

V. Akarattal nem.

Elnök ezután felhivja *Mihelfi* Emi és *Lévay* Zsigmond könyvszakértőket, hogy hasonlitsák össze a folyószámlakönyvet a pénztárkönyvvel és állapitsák meg, vajjon az előbbiben Feldheim Izrael számláján az ő javára kitüntetett befizetések a pénztárkönyvben előfordulnak-e?

A szakértők Kondával együtt konstatálják, hogy a Feldheim javára a folyószámlakönyvbe bejegyzett következő befizetések, u. m. május 5-én 1000 frt, május 14-én 500 frt, május 23. 500 frt, junius 12-én 500 frt, junius 23-án 500 frt, junius 25-én 1000 frt, julius 16-án 1000 frt *a pénztárkönyvben nem fordulnak elő.*

E. Hogy fordulhatnak ezen tételek elő a folyószámlakönyvben, ha a pénztárkönyvben nincsenek?

Vádlott: Tévedésből történhetett, mert előfordul az, hogy vagy rosszul diktálnak, vagy rosszul értik meg a diktálást. Hibák mindenütt fordulhatnak elő.

E. Ilyet törvény előtt mondani nem lehet, mert diktálni a pénztárkönyvből olyat, mi benne nincs, nem lehetett. Ez hamisitás volt a Feldheim javára, maga ezt jól tudja. Ugy van?

V. Részemről nem tartom hamisitásnak.

E. Van itt más hamisitás is. 1894. május 7-én előfordult-e a pénztárkönyvben 1500 frt fizetmény Feldheim javára?

A szakértők konstatálják, hogy csak 500 frt fordul elő e czimen.

E. Hogy lehet hát a folyószámlakönyvben 1500 frt és igy 1000 forinttal több?

V. Félreértésből.

E. Az ön irása ez?

Vád. Nem tudom határozottan, lehet, hogy az enyém, de lehet hogy nem az enyém.

E. Egy tintával van irva a szám?

V. Azt nem tudom megállapitani.

E. De lehet megállapitani, mert egyszerü hamisitás. Az »500« elé az »1« *később lett hozzáirva.* De nézze az összegezést, ott is utólagos igazitás van.

Szakértők ezt konstatálják.

E. Ez az ön és Feldheim tudomásával történt igy. De hasonlitsuk össze a juxtakönyvet és a folyószámlakönyvet.

Szakértők konstatálják, hogy a juxtakönyv is csak 500 forintot tüntet fel.

E. Tehát világos a hamisitás. Mily czélból történt ez?

V. Nem tudom mily czélból, azt sem, hogy szándékos-e a hamisitás.

Elnök erre *négy* bizonyitékot mutat föl egymásután a vádlottnak:

I. Egy jegyzéket, melyen az egyes hónapokról ki vannak tüntetve azon összegek, melyek hamisan vannak elkönyvelve.

II. Másik jegyzéket, melyet a vádlott fiókjában találtak és a melyen keresztel voltak megjelölve azok a napok, melyeken a hamis összegek elkönyvelve lettek.

III. Harmadik bizonyiték ismét egy jegyzék, melyen az van kitüntetve, hogy Feldheim mennyi összeg árát vásárolt és mennyi árleengedmény illeti.

IV. Utolsó bizonyiték egy számla, a Feldheim nevére, melynek szélére ostyával egy darab papir van ragasztva. A papiron Konda azt tudatja, hogy mennyi perczentet irt le Feldheim javára.

Vádlott egyik bizonyitékról sem ismeri el, hogy az ő irása, de nem is tagadja. Mindig csak azt feleli, hogy lehet, nem ismeri, válto-

Folytatás a mellékleten.

zott az irása s ugyanezt állitja a könyvekben tételenkint kimutatott hamisitásokról, illetőleg vádlott szerint, tévedésekről is.

A **kir. ügyész kérdései.**

Kir. ü. Ha nyeresége volt a malomnak, mennyi jutalékot kapott ön körülbelül?

V. Körülbelül 300 forintot.

Kir. ü. a Fuszek-féle 17 ezer forintos váltót ön könyvelte el?

V. Azt a főraktár kezelte.

Kir. ü. A 9 darab 15 ezer forintos váltó kamatait a pénztár fizette?

V. Mindenesetre.

Kir. ü. A folyószámlakönyvekbe honnan irta ön be az adatokat?

V. Az előkönyvekből.

Kir. ü. És oda?

V. A juxtakönyvekből.

A védők kérdései.

Dr. B. Az ön tudomása szerint volt olyan fizetés, a mi nem a pénztárnál történt?

V. Igen.

Dr. B. Hogyan gyakorolta a részvénytársaság az ellenőrzést a záró számadások és mérlegekkel szemben?

V. Az igazgató és a felügyelő-bizottság által.

Dr. B. Egészen átvizsgálták a könyveket?

V. Nem.

Dr. B. Szilágyi a börzén is játszott, be lettek ezek vezetve a könyvekbe?

V. Mindenesetre, más czimen.

Dr. B. Közölte ezeket a vezérigazgató a gyüléseken?

V. Igen, megvagyok győződve.

Dr. B. Megegyeztek a nyomtatott példányok az irott mérleggel?

V. Azt hiszem.

Dr. B. Bezárta a könyveket, ha elment és kinél volt a kulcs?

V. Este bezártam. A segéd-könyvelőnek is volt kulcsa és mikor én felmentem, ő már majdnem mindig dolgozott.

Dr. B. Mikor beszélt ön utoljára Szilágyi urral.

V. Közvetlenül a gyilkosság előtt.

Dr. B. Jelen volt ön, mikor aláirták ezeket a váltókat.

V. Néha, de nem folytam be a váltók kezelésébe.

Elnök. Hogyan találták mégis az ön fiókjában a Fuszek-féle váltókat?

V. A vezér-igazgató adta ide, hogy tegyem el.

H. Egy ember végezte egyszerre a könyvelést?

V. Különféleképpen. Más is diktált.

H. Ön akkor utána nézett a könyvelésnek?

V. Nem néztem utána.

Dr. V. A börze-kötések melyik esztendőbe kezdődtek?

V. Nem tudom s nem is történt folytatólag.

Dr. V. Kik voltak a bizományosok, emlékszik ön?

V. Bloch József, Schlesinger Bertalan, Adler Géza stb.

Dr. V. Buzát vett Szilágyi a börzén?

V. Igen.

Dr. V. Ha vesztettek, hol könyvelték ezt el?

V. A buzaszámlákon.

Dr. V. Bloch állott más összeköttetésben a malommal?

V. Igen lisztbizományos is volt.

Dr. V. Az eltitkolt váltók mennyi időre mennek vissza.

V. Azt nagyon nehéz megmondani.

Dr. V. Törlesztettek-e ebből idők során?

V. Nem.

Dr. V. Tudja-e Konda ur, hogy Szilágyi szivességi és pincze váltókkal is dolgozott?

V. Igen.

Dr. V. Tudná azok neveit, kik a váltókat aláirták?

V. Igen. Kolliner Miksa, Dávid és Sámuel, Feldheim Izrael, Spitzer Sámuel, Weisz Emil.

Dr. V. Kik váltották be ezen szivességi váltókat?

V. A lisztkereskedők.

Dr. V. Kiket küldött a Lászlómalom a lisztkereskedőkhöz, a mikor fizetési zavarban volt.

V. Atzél Kálmánt, Bordás Samu irodaszolgát.

Dr. V. Egyenesen a malomba vitték a pénzt, vagy fizetni is mentek néha?

V. Sokszor fizettek is.

Dr. V. Tudja mi az a buza czédula?

V. Én tudom, de a tek. törvényszék nem tudja, tehát elmondom; ha valaki buzát adott el, utalványt adtak neki a malomba s azzal ment a lisztkereskedőhöz, vagy a bankba.

Dr. V. Volt önnek erről tudomása?

V. Igen.

Kir. ügyész. Kiadta ki a buza czédulákat?

V. A pénztárnok.

Kir. ügyész. Elkönyvelték?

V. Valószinüleg.

Délután.

Millye Gyula elnök 3 órakor megnyitja a felfüggesztett tárgyalást, mely

Feldheim Izrael

kihallgatásával vette kezdetét.

Elnök: Feldheim Izrael, ön kereskedő?

Feldheim: Igen.

E. Milyen kereskedése van?

F. Vegyes.

E. Mikor nyitotta!

F. 1863-ban.

E. Vezetett-e mindig hiteles könyveket?

F. Igen.

E. A László-malom részvénytársasággal mikor jött üzleti forgalomba?

F. 1872-ben.

E. A László-malommal folytatott üzleti cselekményeiről vezetett külön üzleti könyvet?

F. Igen.

E. Mikor hitelesitette?

F. 1888. aug. 22-én.

E. Minő jutalékokat kapott a László-malomtól, üzleti cselekményeiért?

F. Százalékot.

E. Hogy történt a vásárlás?

F. Hát kérem nagyságos ur, leküldtem egy embert, hogy küldjenek lisztet, vagy pedig czédula által.

E. Folyó számlára vagy pedig készpénzre hozatta a megrendeléseket?

F. Eleinte készpénzre, aztán folyó számlára.

E. Hát amit maga vidékre rendelt meg, annak hogy történt az elszállitása?

F. Direkt kiküldték oda, a hová rendeltem.

E. Bevezette-e a könyvbe azokat a megrendeléseket, amiket a malomnál ön tett?

F. Mind bevezettem.

E. Ön vezette a könyvbe?

F. Eleinte mig könyvvezetőm nem volt, addig én, de később a könyvelőm.

E. Megvannak-e önnek a kifizetett összegekről szóló számlái?

F. Lehetséges, hogy megvan.

E. Hát a nyugtái?

F. Nem mind.

E. Az ön által vezetett könyvekben oly tételek vannak, amelyekről nyugták nincsenek?

F. Igenis van.

E. Nem nézett ön sohasem utánna a malomnál, hogy valjon el van-e könyvelve az ön által befizetett pénzösszeg?

F. Én mindig kérdezgettem Szilágyitól, ki azt mondta, hogy elvan.

E. Feldheim, ön ellen a vizsgálat terhelő körülményeket hoz fel, hogy oly tételeket vezetett be, melyeket sohasem fizetett ki.

F. Az nem lehet.

E. Az a baj, hogy a tételekről nincs nyugtája; s csakis olyanok vannak bevezetve.

F. Bizony kérem, csakis az a baj, hogy nyugtám nincsen.

E. A könyve pedig hamis.

F. Az nem hamis, kérem.

E. Nem is vezette pontosan, mert 1888. aug. 22-én hitelesittette s ennek daczára 1888. jul. s aug.-ról maga fizetéseket vezetett bele.

E. Most pedig megmutatunk önnek egypár tételt a 32.000 frt áru megrendelésből.

Itt *Millye* Gyula elnök *Lévay* Zsigmond és *Mihelfy* szakértőkkel megmutogatja a főkönyvek hamis tételeit, valamint azokat is, melyek bevezetve egyáltalán nincsenek.

E. Maga össze játszott a főkönyvvezetővel.

F. Dehogy játszottam kérem.

E. Tudta-e, hogy évenként mennyi lisztet rendelt meg?

F. Tudtam.

E. Az eláruit mennyiségből mily %-ot kapott.

F. 2½—3½%-ot.

E. Összehasonlitotta az ön számláit a László-malom számláival

F. Utánna számitottam, hogy egyezik-e.

Kir. ügyész: Kapott-e maga mindenről nyugtát?

F. Kaptam.

Ü. Volt-e olyan eset, hogy pénztári utalványra fizetett.

F. Ezelőtt mintegy 20 évvel volt, — azóta nem emlékszem.

Ü. Eme könyv 86-ik lapjára maga irta a feljegyzéseket?

F. Nem.

Kir. ügyész: (Kérem tekintetes elnök ur a Konda és Edelman eltávolitását).

1888. év szeptember havában ön itthon volt?

F. A mikor a 250 frtos dolog történt, nem voltam.

Ü. Ha nem volt ön itthon, ki irt a főkönyvbe és ki fizetett ön helyett?

F. A fiam vagy a feleségem.

Ü. Midőn távollétéből hazaérkezett, kérdezte, hogy mennyit fizettek az idő alatt?

F. Nem szoktuk mi egymástól kérdeni, mi bizunk egymásba.

Ü. A főkönyvet hol tartotta.

F. A kasszában.

Ü. Volt büntetve?

F. Nem.

Edelman Márk kihallgatása.

Elnök: Összeköttetésben volt-e Ön a László malommal?

Edelman: Igen.

E. Mely időtől kezdve?

Edelman. Arra nem emlékszem.

E. Mennyi megrendelést tett Ön évenként?

Ed. Nem emlékszem.

E. Bejegyzett kereskedő Ön?

Ed. Igen.

E. Hitelesitett üzleti könyveket tart?

Ed. Igen.

E. Milyen kereskedő?

Ed. Lisztkereskedő vagyok.

E. Bejegyezte Ön a László malomtól megrendelt liszt mennyiséget a könyveibe?

Ed. Nem.

E. Miért nem vezetett Ön épen a László malomból vett árukról könyvet, holott, a kisebb dolgokról rendes könyvet vezetett?

Ed. Én kérem egyáltalában nem jegyeztem.

E. Miféle könyveket vezetett?

Ed. „*Simplát.*“

E. Miféle könyvet?

Ed. Nem tudom.

E. Ön az 1890., 91. és 92. években folytatott ügyletét bejegyezte?

Ed. Nem vezettem.

E. Én megfogom Önnek mutatni, hogy vezetett könyvet.

Itt aztán mindazon tételeket, melyek az üzleti főkönyvbe vannak bevezetve, megmutatták Edelman Márknak.

E. Ki vezette az Ön könyveit?

Ed. Nem tudom, mert többen vezették.

E. Az Ön akaratával vezették többen a könyvet?

Ed. Nem tudom.

E. Ne tétesse már annyira magát, ugyis tudom, hogy maga nem olyan egyszerü ember?

Ed. Én kérem nagyon szimpla ember vagyok.

E. Ön azért nem akar most az egész dologról tudni mert mikor az ötös bizottság megalakult, önt oda — mint bizalmi férfiut bevválasztották.

Edelman — ön ellen terhelő adatok vannak, hogy a malom főkönyvvezetőjével ***Konda*** Sámuellal egyet értett.

Ed. Arról, hogy én Kondával összejátszottam volna, egyáltalában nem tudok semmit.

E. Tett e ön a László-malomban oly rendelést, melyet nem fizetett ki?

Ed. Nem tettem, mert a mit az egyik héten ki nem fizettem azt a reá következő héten okvetlen kifizettem.

E. Ha fizetett ugy bizonyára nyugtát is kapott? nem tudná ezeket elömutatni?

Ed. Egyet sem kaptam.

E. Ez látja az, ami nagyon gyanus, mert tudhatja, hogy a törvény értelmében minden kereskedőnek üzleti könyveit és irásait legalább 10 évig kellene őriznie.

Ed. Nem tudtam.

E. Az az összeg, mely most épen 118.000 frtot tesz, önt terheli.

Ed. Én kérem kifizettem.

E. Ha kifizette volna úgy nyomának is kellene lenni, itt azonban erről semmi sincs.

Ed. Én erről nem tehetek.

E. Akkor irásait megsemmisitette.

Ed. Nem semmisitettem.

E. Ki vezette a könyvet?

Ed. Guttman Mór és Guttman Sámuel.

E. A László-malomba személyesen fizetett?

Ed. Nem, rendesen küldtek hozzám.

E. Kit?

Ed. A szolgát, Atzélt és az igazgató személyesen is jött.

E. Hol fizetett az igazgatónak?

Ed. Üzletembe.

E. Nyugtákat kapott róla?

Ed. Nem.

E. Hát Atzéltól?

Ed. Nem.

E. A vezérigazgatónak megrendelést fizetett ki?

Ed. Igen.

E. Mily összeget fizetett, amiről sohse kapott nyugtát?

Ed. 500—1000 frtig.

E. S nem kérték többet?

Ed. Nem.

E. Hogy tudta ezt ön?

Ed. A vezérigazgatóban biztam.

Kir. ügyész: Magyarázza meg nekem Edelman, hogy honnét van az, hogy ön mikor még kisebb üzleteket csinált akkor könyvvezetőt tartott s most mikor évi 10,000 frt forgalmat csinált akkor nem?

Ed. Sohse csináltam.

Ü. Nagy összeggel maradt ön adós?

Ed. Egyáltalán nem maradtam adós?

Ü. Átvételi bárcza mellett szállitott ön a László malomból?

Ed. Igen.

Ü. A vezérigazgató halálakor teljesitett fizetéseket?

Ed. Teljesitettem.

Ü. Azután is?

Ed. Azt nem tudom.

Dr. Várady: Szivességi váltót irt-e alá?

Ed. Igen.

Dr. V. Az ötös bizottságba ön bizalmi férfiunak volt beválasztva?

Ed, Igen.

Hlatky Endre kihallgatása.

E. Ügyvéd urat bizta meg az igazgatóság. hogy a László-malomban kiütött veszélyt rendezze.

Hlatky. Engem.

E. Adja elő a történteket?

Hlatky. Ha jól emlékszem, talán *Örley* Kálmán jött hozzám az igazgatóság nevében s felkért, hogy legyek szives s probálkozzam meg a dolog rendezésével. Mikor kimentem a malomba, ott találtam az egész igazgatóságot. Ott voltak Szabó József, Örley, Mihelfy s Lévay urak. Én megérkeztem után egy ablak mellett levő diványon foglaltam helyet s miután tudtam, hogy az ügy nagyon kényes kimenetelü lesz — jól megjegyeztem magamnak mindent.

Edelman az ablaknál állt. De én nem ismertem s nem is tudtam, hogy ily nevü ember van-e Váradon. Ekkor láttam először s legelső megszólitásom is az volt, hogy

»mit gondol Edelman ur, — mi lesz, ha ön belekeveredik a bajba.«

Ő erre nem szólt semmit, csak elkezdett reszketni s a vér mind a fejébe szökött.

Ekkor ismerte be, hogy 150,000 frt még nincs elkönyvelve. Midőn én ezt hallottam, rögtön intézkedtem, hogy a szobából ki ne eresszék s magam pedig a rendőrségre indultam, azonban a kapuban találkoztam a főkapitánynyal, ki Kondát letartóztatta.

Feldheimről pedig mindjárt gondoltuk, hogy hamis nyugtái vannak és hogy Kondával összejátszik.

Elnök. Mire alakult az ötös bizottság?

H. Hogy éber figyelemmel kisérjék a hitelezőket, nehogy egyik a másik felett magának előnyt szerezzen.

Ügyész. Mindenekelőtt kérem Hlatky Endre ügyvéd ur megesketését.

Dr. Várady: A védelem az eskü szükségét nem kivánja.

Millye Gyula elnök öt perczre felfüggesztette a tárgyalást s a birák tanácskozni egybegyültek.

Szünet után Millye Gyula elnök kijelenti, hogy a törvényszék a tanu megesketését szükségesnek tartja.

H. E. Megesküszik.

Dr. Sipos Árpád tanu kihallgatása.

E. Tanár ur tagja volt a László-malom részvénytársaság felügyelő bizottságának?

Dr. S. Igen.

E. Hányan voltak?

Dr. S. Hárman.

E. Minő időben tartottak vizsgálatokat?

Dr. S. Nem voltak határidőhöz kötve. Mikor a havi mérlegeket készitették, akkor rendesen vizsgálatot tartottunk.

E. Eszerint minden hónapban tartottak vizsgálatot?

Dr. S. Nem minden hónapban, a mennyiben mérleget sem készitettek minden hónapban.

E. Ön a könyvek vizsgálásánál mindig jelen volt.

Dr. S. Jelen voltam, de megvallva az igazat csak segédkeztem, mert a kettős könyvvezetéshez nem sokat értek.

E. Tehát önnek nincs tudomása arról, hogy minő behatóan vizsgálták a könyveket.

Dr. S. Nincs.

E. Az 1893-iki mérleget ön is aláirta s jelentésük (elnök felolvastatja a jelentést) ugy szól, mintha semmiféle gyanus dolgot nem tapasztaltak volna. Hogyan lehet ez?

Dr. S. A jelentés szerint én tevékenyen részt vettem a László-malom ügyeiben. De ezt ugy tessék érteni, hogy az igazgatói gyüléseken rendesen résztvettem, ahol pedig olyan dolgokról, melyek valami gyanut ébreszthettek volna bennem. szó nem volt.

E. Minek tulajdonitották önök, hogy üzletük vagyoni állapota alászállott?

Dr. S. Az oktalan terjesztkedésnek. Mert először 300 métermázsára volt tervezve a malom s utóbb a második telek megvásárlása után 1200 métermázsa lett a forgalom.

E. Nem volt önöknek tudomásuk a hamisitásokról?

Dr. S. Kérem én magamról beszélek. Nekem nem, s azt hiszem társaimnak sem.

E. Arról sem volt önnek tudomása, hogy a vezérigazgató beltag és részvényes volt egy a angve társulatnál?

Dr, S. Nem értem kérem?

E. (ismételi a kérdést).

Dr. S. Ezt most hallom először.

A kir. ügyész kérdései.

Kir. ü. Micsoda nyilatkozatokat tett önnek Schatz és Konda?

Dr. S. Mikor Szilágyi öngyilkossága után kimentem a malomba, Schatz éppen távozóban volt. Visszahivtam s rátámadtam, hogy magának tudomásának kell lenni arról a 9 darab 15 ezer forintos váltóról. Schatz erre azt felelte, hogy neki megmondták a dolgot mindjárt mikor a másik telepről átjött, de állásához kötötték, hogy ne szóljon felőle senkinek, ő tehát nem szólt. mert féltette hivatalát.

Kir. ü. Mig kegyed bizottsági tag volt, kaptak-e a tisztviselők jutalékot?

Dr. S, Tudomásom szerint nem.

Kir. ü. És előbb?

Dr. S. Előbb igen.

A védők kérdései.

H. Összehasonlitották önök a vizsgálatnál az összes könyveket?

Dr. S. Nem.

Dr. V. Meg volt-e engedve a vezérigazgatónak, hogy a börzén játszék?

Dr. S. Igen. Mert Szilágyi azt mondta, hogy nem tud másképp buzát vásárolni, ha határidőüzleteket nem köt.

Dr. V. Hol kell nekünk a László-malom tőzsde veszteségeinek bejegyzését keresnünk?

Dr. S. Nem tudom.

Elnök a tanut elbocsájtja.

Kir. ü. A tanu nincs véglegesen elbocsájtva, mert meghiteltetését tisztelettel kérni fogom.

Reizmann Mór kihallgatása.

A felügyelő-bizottság tagjai közül ezután *Reismann* Mórt hallgatták ki.

E. Felügyelő bizottságitag volt e ön a László malom részvénytársaságnál?

R. Az.

E. Hogyán teljesitették kötelességüket.

R. Háromszor-négyszer évente a mérleg elkészitése előtt vizsgálatot tartottunk.

E. A kőnyvekben minden lapot átnéztek?

R. Az év folyamán nem csak próbákat tettünk az év végén megnéztük, hogy egyeznek az összegek.

E. Hogyan kerülhette el figyelmüket a hamisitás?

R. Nagyon ügyesen volt az csinálva, mi pedig nem tudtunk mindent megvizsgálni csak tü próbákat tettünk.

E. Havi mérlegek mindig egyeztek.

R. Nem vizsgáltuk nagyon pontosan, mert felnem tételeztük, hogy a könyvvezető, ki nem érintkezik sem a raktárnokkal, sem a pénztárnokkal, hamisitást követ. el. Aztán meg segédkönyvvezető is volt.

E. Tehát az összegeket sohasem vizsgálta?

R. Nem.

E. Azon tekintetben nem kisérlették figyelemmel a könyvvezető munkáját, hogyha valaki valamit megrendelt — pontosan fizetett-e?

R. Nem. — azt megnéztük, hogy meg van-e terhelve, de mást nem.

E. A könyvvezető életmódjáról nem jöttek-e valamire?

R. Felvetettük ezt a kérdést, de az igazgató azt mondta, hogy honnan sikkaszthatna? s azt is mondták, hogy más üzlete is van s szerencsésen kártyázik. Ennek 3—4 éve van.

E. Mikor vették észre, hogy a malom rosz viszonyok között van?

R. 91—92. évben és annak tulajdonitottuk, hogy a malomnak kicsi volt a tőkéje, egy millió volt a forgalom és készpénz csak 400,000 frt, 600,000 frtért pedig kamatot kellett fizetni. A hamisitásról sejtelmünk sem volt.

E. Mi indok vezette önöket a vizsgálat elhatározására?

R. Hogy később ne tehessenek nekünk szemrehányást.

E. Ezt megelőzőleg Szilágyi nem tett gyanus nyilatkozatot.

R. Nem. De közvetlenül az öngyilkosság előtt Kondának mondtuk, hogy állitsa össze az oly tételeket, a melyek kétesek, ne titkoljon el semmit: és kértem Kondát, hogy azt a jegyzéket, hozza el hozzám másnap.

Erre a napra *Bartókot* is magamhoz kérettem. Ő el is jött de Konda nem. — Az idő alatt hogy Kondára várakoztunk csengettek. Én kimegyek s láttam, hogy Szilágyi indul a malom felé. Visszahivtam s ő azt kérdezte, hogy itt van e Konda, azt feleltem, hogy nincs, s kérdeztem, hogy összeállitották-e a jegyzéket? Szilágyi azt felelte, hogy össze s igen nagy összeg a hiány. Ismételt kérdésemre megmondotta, hogy 9 drb 15000 frtos váltóról van szó, amelyek elkönyvelve nincsennek. Kérdeztük, hogy hová tették a pénzt. Ő azt mondta. hogy nem sikkasztotta el, hanem a mérleg szépitésére használták. Mi erre nagyon megijedtünk s azt tanácsoltuk neki, hogy forduljon gazdag pesti nagybátyjához s kérjen tőle kölcsön pénzt.

Azt válaszolta, hogy ha 10,000 frtról volna szó, akkor igen, de 135,000 frtot nem remélhet. Én erre sürgönyözni akartam Berkovits után, ki a malom ügyében épen Pestre utazott. Ezalatt Szilágyi eltünt, a mikor is magát főbe lőtte.

E. Kérdőre vonták-e önök akkor Kondát?

R. Igen és Konda akkor azt is kijelentette, hogy még 150,000 frtnyi fiktiv hamis tételek is vannak.

F. Utánna néztek ennek később.

R. Nem lehetett, mert a bíróság a könyveket elhozta.

E. Oly követelésekről, mint a Fuszek-féle volt-e tudomásuk?

R. Ez kérem a főraktárnál volt kezelve.

Kir. ügyész kérdései.

Ügyész: Kész lenne ön arra megeskűdni, hogy a havi mérlegek jók voltak?

R. Nem voltak minden hónapban mérlegek s nem is mi csináltuk.

Ü. Emlékszik Reizmann ur, hogy Konda mikor kapott utoljára jutalékot?

R. Nem tudom.

Védők kérdései.

Dr. Bakonyi. Ha valaki a bevételből nem tudja fizetni adósságait, nem fizetésképtelenség az?

R. Nem.

B. Azt mondá ön az imént, hogy tűpróbákat tettek. — A folyó számlakönyvet a pénztárkönyvvel nem hasonlitották össze?

R. Nem volt szükséges.

Elnök. Szükséges lett volna, de önök nem tették.

B. Feldheim lapját sohasem vizsgálták önök?

R. Nem emlékszem.

B. A havi mérlegeknél sem hasonlitották össze a folyó számla-könyveket a pénztári könyvvel.

R. Nem. nálunk olasz könyvvitel volt.

B. A bécsi ingatlanok a mérlegben nem voltak feltüntetve?

R. De igen. (megmutatja a 93-iki mérlegben).

B. Miért van más néven bevezetve?

R. Az igazgatói megállapodás volt.

B. A 89-iki mérlegben miért nincs feltüntetve a bécsi ingatlan?

R. (Ott is megmutatja.) Fel van tüntetve.

Hegyessy: Az ön és a Bartók ur kötelessége volt a könyveket megvizsgálni. Régóta tudták önök, hogy baj van. Négy évvel előbb Őrley Kálmán azon a zajos gyülésen nyiltan kimondotta, hogy itt *„gazságnak“* kell lenni s önök mégsem érezték magukat indittatva arra, hogy a könyveket tüzetesen átvizsgálják.

R. Csak gyanusításnak tartottuk azt s nem is mertük a vezérigazgatót gyanusitani.

Dr. Várady: Mióta kötöttek a börzén.

R. Három év óta.

V. Nem a börze kötés oka a veszteségeknek.

R. Nem.

V. De a börzeveszteség a buzát megdrágitotta ugy-e bár?

R. Az igaz.

V. Milyen embernek ismeri ön Edelmannt?

R. Szerény élet viszonyok között él.

Elnök. Miért választották be Edelmant az ötös bizottságba.

R. A hitelezők választották be.

Kir. ügyész: Volt-e tudomása a felügyelő bizottságnak arról, hogy a részvényesekhez intézett mérlegek nem olyanok, mint az eredeti?

R. Egyáltalában nem volt.

Ü. Szilágyi a maga zsebéből börzézett?

R. Nem. A malom számlájára.

* * *

Ezután *dr. Bakonyi* Samu inditványt akart tenni, de az idő előrehaladottsága miatt a tárgyalás ma reggel 9 órára napoltatott el.

Nagyvárad város 1896-ik évi költségvetési előirányzata.

Ragány János városi főszámvevő az ő ismert szakszerü körültekintésével s ugy a város közönségének érdeke, mint a szükségletek összhangba hozásával a legnagyobb lelkiismeretességgel megszerkesztette és jelentésével benyujtotta a tanácshoz a város 1896. évre szóló költségelőirányzati javaslatát, mely a jövő havi közgyülés alkalmával kerül tárgyalás alá.

A jelentést a maga egészében közöljük, azon megjegyzéssel, hogy később vissza fogunk reá térni.

*

Nagyvárad város főszámvevőjétől.

1754/1895. szám.

Tekintetes tanács!

A város házi pénztárának bevételei és kiadásairól szóló 1896. évi költségelőirányzatot, összes csatolmányaival együtt ide mellékelve, törvényszerü tárgyalás, — elfogadás és annak utánna a tek. törvényhatósági bizottság, illetve pedig a nagyméltóságu m. kir. Belügyminiszterium jóváhagyása alá történendő további felterjesztés végett tisztelettel bemutatom.

Egyszersmind ezen költségvetésre vonatkozólag a következőket terjesztem elő:

I. A kiadásokat illetőleg:

1. A »személyzet illetményei« czimü I., főrovat alatt 281,172 koronát, tehát a folyó évre megállapitott 274,732 koronával szemben 6440 koronával többet vettem fel; ezen különbözet onnan származott, mert egyrészről a vágóhidi gépész 1000 kor. javadalmazását, — kinek a vágóhidnál való müködése a vizvezeték bevezetése folytán ott feleslegessé vált, s a vizvezetéki berendezések felügyelete és ellenőrzésével bizatott meg, — a vizvezetéki alap terhére vittem át, más részről pedig, a 155/10344/895. sz. törvényhatósági bizottsági határozat alapján mint többletet:

a) a tüzoltó szakaszvezető javadalmazásánál 120 koronát.

b) 3 tüzoltó őrsvezető javadalmazására 2160 korona.

c) 14 tüzoltó javadalmazásánál 1680 koronát.

d) 7 II. oszt. tüzoltó javadalmazására 3360 koronát.

e) vágóhidi segéd-szolga javadalmazásánál 120 koronát.

Összesen 7440 korona uj kiadást ezen I. rovat alatt iktattam be.

2. A »szegődvényesek ruházata és mellékilletményei« czimü II. főrovat alatt előirányzott 15802 korona 56 fillér és a f. évre megállapitott 13963 korona 20 fillér között fenforgó 1839 korona 36 fillérnyi különbözet szintén azon intézkedésnek következménye, melylyel a tüzoltók létszáma az eddigi 15-ről 25-re emeltetett.

3. A »kövezet létesitése és fentartása« czimü III. főrovat alatt előirányzott összeg, egyidejüleg külön előterjesztett költségvetésen alapul.

1. A »Nagypiacz-tér« rendezése czimü IV. főrovat alatt 30.000 koronát irányoztam elő és pedig 22,074 korona 86 fillért a már korábban kibocsátott és 1896. évben esedékesekké váló utalványok beváltására, — 7925 korona 14 fillért pedig a piacztér tisztántartására, továbbá a Kossuth Lajos utcza folytatásában kiosztott telkeken épült házak gyalogjárdáinak rendezésére.

5. A »tanügy« czimü VIII. főrovat 1. és 2. tételei alatt községi iskolára és illetve ipariskolára felvett összegek az ide vonatkozólag külön előterjesztett és elfogadott költségvetéseken alapulnak.

6. A »gazdasági szükségletek« czimü XIII. főrovat 2. tétele alatt kutakra felvett összeg a jelen évre megállapitott összeggel szemben apasztható volt, mert a vizvezeték kiépitése és a városi középületekbe bevezetése folytán a szivattyus kutak száma csökkent; ellenben» tüzkár elleni biztositásra« a 3. tétel alatt, a középitmények gyarapodása folytán, — továbbá a gazdasági czikkek, állatok és takarmány beszerzésére« az 5. tétel alatt a tüzoltói intézmény fejlesztése folytán, — mely 6 lószaporulatot idéz elő, — a jelen évivel szemben magasabb összegek voltak felveendők.

7. A »jótékony célok és dotátiók« czimü XVII. főrovat alól a posta és távirda igazgatóság elhelyezése czimén eddig jelentkezett 1900 korona kiadást a város hozzájárulásával emelt posta és távirda palota felépitése folytán töröltem, ellenben a 4. tétel alatt »árva tartásra« czimmel a tapasztalati évek átlagával szemben 6700 koronával magasabb összeget iktattam be, mert az uj árvaház szervezetére vonatkozó szabályrendelet tervezet életbeléptetése szükségessé teszi, hogy a házi pénztár az árvaház alap pénztár kiadásaihoz egyelőre ezen összeggel, mint segélylyel járuljon; továbbá ugyanezen rovat alá volt (a 14. tétel alatt) beiktatandó a »Magyar ország megyéi és városai« czimü müre a 127/8503/95. sz. kgy. határozattal megszavazott segély 1000 koronát tevő második fele része is.

8. A »nyug és kegydijak« czimü XVIII. főrovat alól Szász Ede elhalálozása folytán ennek kegydiját töröltem, ellenben ugyanezen rovat alá a Missuray Ágoston volt vámfelügyelő részére engedélyezett 360 korona, — és Takács János volt adópénztárnok részére engedélyezett 240 korona kegydijat beiktattam.

9. A vizvezeték fentartása czimü XIX. főrovat alatt, a folyó évi költségvetés megállapitása alkalmából hozott határozatt értelmében, a házi vezetékek költségeinek törlesztésére 5000 koronát vettem fel.

10. A XX. főrovat alatt »előre nem láthatókra« 27,777 kor. 79 fillér kiadást iktattam be, mert egyrészről figyelembe veendő volt, hogy az 1894. évi zárszámadás során kitüntetett és a törvényszerint ezen költségvetés fedezeti részébe beiktatott pénztári maradványra jelen év végén alig számithatunk s igy ezen 8137 korona 61 fillért tevő fictiv fedezet az ezen rovat alatt felvett összegben nyerhet ellensulyozást, mig a tapasztalati évek átlaga szerint évente felmerülő mintegy 20,000 korona kiadásról is itt kellett gondoskodni s azt annál inkább javaslatba hozhattam, mert ez a közköltő emelése nélkül keresztül vihető.

11. Az »amerikai szőllőtelepre« a XXIII. rovat alatt felvett összeg, a telep intéző bizottságtól bekivánt külön költségvetésen alapul, ez e czélra felvett 15,670 korona azért haladja felül a f. évre hason czimen megállapitott összeget, mert a telep kibővitése folytán, a közelebb vásárolt terület rigolirozásk, beültetése és munkáltatása mintegy 900 korona ujabb kiadást igényel.

18. Az itt nem érintett rovatok alatt előirányzott kiadások részint szerződéseken, szabályrendeleteken illetve kormányhatóságilag jóváhagyott határozatokon alapulnak, részint pedig a tapasztalati évek eredményének átlaga szerint vétettek fel.

8) A bevételeket illetőleg.

1. A »kövezetvám alap» cz. II. főrovat, — továbbá a téritmények czimü XXIII. förovat 4. tétele alatt az amerikai szőllőtelep jövedelméből előirányzott összegek külön költségvetésen alapulnak.

2. Ámbár az idegen helyről behozott szeszesitalok után eddig szedett behozatali illeték iránti kormány engedély az év végével lejár, — miután a belügyminiszter ur Ő méltóságának f. évi május hó 22-én kelt 43032/III—a sz. leirata szerint ezen illeték szedési jog, — a közvetett adókra vonatkozó szabályrendelettel együttesen tárgyalás alatt áll, — remélhető hogy a felsőbb engedély olyan irányban, mely e czimü jövedelmeinek eddigi mérvét nem fogja csökkenteni, — még ez év folyamán leérkezik: a XI. főrovat 12. és 13. tételei alatt az e czimen eddig elért bevételeinek átlagát együtt 7600 koronát a költségvetésbe beiktatandónak találtam,

3. A »Cselekvő tőkék kamatai« czimü XIV. főrovat 1 tétele alatt a regále kártalanitási tőke után várható jövedelem czimén 50 ezer koronát vettem fel.

Ezen tétel előirányzásánál a következő adatokat vettem figyelembe:

1894. végén volt a kártalanitási tőke 2.186,000 kor.

Ebből részint már jelen évpen, részint pedig a következő 1896. év folyamán előre láthatólag felhasználtatik és lászámitandó:

a) a posta palota épitési költségeihez való hozzájárulás czimén 50,000 kor.

b) a Sáfrád-féle ház vételárában 94,000 korona.

c) a vizvezeték, reál- és polgári iskolák épitési költségeire mintegy 656,000 kor.

d) a szinház épitési költségeire 48/10343 885. sz. alatt megszavazott 656,000 koronából mintegy 300,000 kor.

összesen tehát mintegy 1.100,000 korona és igy rendelkezésre marad mintegy 1.086,000 korona, melynek 48,870 koronát tevő 4·5%

kamata, az időközi kamatokkal együtt nézetem szerint az előirányzott 50 ezer koronára kiegészithető.

4. A vizvezetéki alapból 49,858 korona hozzájárulást irányoztam elő, a XVII. rovat alatt a házi pénztár javára, mely összeg a vizvezeték kiépitésére annak idejében előirányzott 1.028,000 korona épitési költség 4·85%-lékának felel meg.

Az épitési költség összegét az eredeti terv szerint kellett felvenni, mert a vizmü végleges átvétele és az épitési költségek leszámolása még ez ideig meg nem történt; másfelől pedig a hozzájárulási arány 4·85%-lékkal azon alapon volt előirányzatba veendő, mivel a házi pénztárt terhelő kölcsönösszeg annuitása ilyen kamatláb szerint fizetendő.

5. Egyebekben a költségvetés fedezeti tételei is fennálló szerződéseken, szabályrendeleteken, vagy kormány-hatóságilag jóváhagyott határozatokon alapulnak; illetve pedig a tapasztalati évek átlagos eredményének felelnek meg.

Az ily módon összeállitott költségvetés szerint:

I. a szükségletek, és pedig:

a) a rendes kiadások összege 797,311 kor. 66 filler.

b) a rendkivüli kiadások összege 27,777 kor. 79 fillér.

c) a beruházási kiadások összege 27,450 korona.

d) az átmeneti kiadások összege 593,813 korona 60 fillér.

tehát a kiadások főösszege: 1.446,353 kor. 05 fillér.

II. A fedezet és pedig:

a) a rendes bevételek összege 731,556 kor. 49 fillér.

b) az átmeneti bevételek összege 537.593 kor. 16 fillér.

és igy a bevételek főösszege: 1.269.149 kor. 65 fillér.

vagyis 177,203 kor. 40 fillér

hiány mutatkozik, mely a városi adóhivatal által az összes egyenes állami adók czimén kimutatott 590.679 kor. 48 fillér arányában 30%-tólinak felel meg; minélfogva daczára a regále kártalanitási tőke és az ezután eddig élvezett jövedelem jelentékeny csökkenésének, — és daczára annak, hogy a kiadások több rovaton lényegesen szaporodtak: ez időszerint a közköltő emelését elkerülhetjük.

Ugyanazért tisztelettel inditványozom, hogy az 1896. évre a fentebb ismertetett módon és keretben összeállitott költségvetést elfogadni, annak felsőbb jóváhagyását, valamint a szükségletek fedezetére igényelt s az 5% községi iskolai. és 2% ipariskolai pótadón felül további harmincz (30) % községi adópótlék meg szavazását illetve engedélyezését kieszközölni méltóztassék.

Nagyvárad, 1895. október 10-én.

Ragány János,
főszámvevő.

NAPTÁR.

— Október 18. —

Péntek, Róm. kath. Lukács ev. Prot. Lukács. Gör. kel. Tamás ap. Izr. 30. Rosch Chodes.

Nap kél 6 óra 7 p., nyug 4 óra 51 p. Hold kelte 6 óra 21 p., 4 óra 31 p.

Október 24. Bizottsági tag választások.

„ **28—30.** Népfelkelők szemléje a városháznál.

UJDONSÁGOK.

Lapunk egyes számai a következő füzletekben kaphatók:

Kiss Dávid kereskedése **Fő-utcza.**
Sonnenwirth-féle bazárban **Fő-utcza,**
Kádár és Kiss czégnél **Kishid-fő,**
Kutasi D. papirkereskedésében **Uri-utcza.**
Pauker Dániel papirkereskedésében **Kis-piacz.**
Reich Sándor vegyeskereskedésében **Szent-János-utcza,**
Mezey János füszerkereskedésében **Körös-utcza.**
Reich Antal kereskedése **Nagy-Fürdő-utcza.**
Frankl Mari tőzsde és hirlapelárusitó Kereskedelmi csarnok palota Nagypiacz.
M. kir. dohány- és szivar-áruda Zöldfa-utcza.
Ugyanezen helyeken előfizetések is elfogadtatnak.

* **Stefánia özvegy trónörökösné utazása.** Krakkóból irják lapunknak, hogy Stefánia özvegy trónörökösné Wodzicski Antal gróf kiséretében, Lanentból tegnap oda érkezett. Megérkezésekor Cratorszky és Radzivill herczegek, ezek nejei, a hatóságok képviselői a tábornokok és katonatisztek fogadták, a nagyszámu fényes közönség pedig a legszivélyesebben üdvözölte. A trónörökösné megnézte a székesegyházat, a királyok temetkezési helyét, a királyi kastély utvarát, a Mária-templomot, a hol az egybegyültek mindenütt a legnagyobb lelkesedéssel fogadták. Este a gyorsvonattal már viszszaindult Bécsbe.

* **Őszi eső.** Sürü őszi köd ereszkedett a földre s mikor a köd eloszlott a hideg, csendes őszi eső kezdte öntözni a földet. Igazi ősz van. Metsző hideg szél üvölt az utczán s nemcsak a meleg kabát, de a jó meleg szoba is jól esett már tegnap mindenkinek. Meggyérült a sétáló közönség, halaványodik az utczák lámpa fénye s a napfény csak olykor-otykor bujik ki a fellegek közzül. Ősz van hullnak a levelek . . . s a természet haldoklása látható mindenütt. A szerkesztőségbe csüstül érkeznek az őszi versek s a szerkesztőségi tagok hálás pillantást vetnek az alá pingált nevekre, mert a sok rosz versből, jól fütött meleg szoba lesz. Hadd jöjjenek a zöngemények:

Szeretjük a természet haldoklását,
S az őszi szélnek mélabus zugását.

* **Vonat elé állt.** Jeney István nevü hajdu-dorogi ember a 10-ik számu őrház közelében a vonat elé állt öngyilkossági szándékból, de Dobos Imre pályaőr erőszakkal eltávolitva onnan megmentette a biztos haláltól és a hajdu-dorogi községházához vitte. Ott hivatalosan konstatálva lett, hogy Jeney István elmebajos, rögeszméje, hogy meg fog halni minden áron. Az öngyilkos jelöltet erös fedezet alatt őrzik.

* **Diszes temetés.** Tegnap délelőtt ment végbe nagy diszszel és főuri pompával özvegy *Cserényi* Ferenczné szül. *Kun* Rozália grófné temetése. A temetési szertartást *Csák* Máté ref. lelkész végezte s az énekkar elhangzása után massiv sarcophágot kristály üvegü halottas kocsira helyezték, elől a szép koszorukkal boritott koszoru-kocsival és nagyszámu, köztük a grófi koronát vivő disz testőrökkel megindult az ünnepies gyászmenet a vasuti pálya udvarba, hol egy már készen álló vasuti kocsiba *Beszterczére* szállitották, onnét pedig gyászkocsin *Alsó-Balázsfalvára* a családi sirboltba viszik. A koszoruk közzül feljegyeztük:

Hatfaludy Mór és neje Cserényi Ilona — felejthetlen édes anyánknak.

Irén és Ernő — kedves nagyanyánknak.

Keczely Sándor és neje Cserényi Francziska — feledhetlen jó anyánknak.

Ferencz, Mór és István — feledhetlen nagyanyánknak.

Hauptmann Milanov — In tiefster Verehrung.

A nagy pompáju főuri temetést, s a holttest *Beszterczére*, onnan a családi sirboltba való szállitását *Weiszlovits* Adolf és fia első nagyváradi temetkezési intézete elismerésre méltó pontossággal rendezte.

* **Lemondás.** Az izraelita nőegylet vasárnap választott elnöknője ifj. Schwartz Ábrahámné tegnap beadta lemondását Gerő Ármin titkárhoz. — Lemondásának oka az, hogy többen ki akarnak lépni az egyletből, mert nem engedték meg a jelöltjük mellett való szavazást.

* **Az uj rendőrbiztos.** *Ifj. Rimler* Károly főkapitány *Sarkadi* József rendőrbiztost a Mertz Antal távoztával megüresedett helyre osztotta be és kórház biztosi teendők teljesitésével bizta meg.

* **Véres verekedés.** Mindennapi dolog Biharmegye Rév községben, hogy egy fejbetöréssel, oldalborda összeropogtatásával élénkitsék meg a jámbor atyafiak a falusi élet egyhanguságát. Ha egyébb nem, ez az ázsiai állapot mindennél erősebben érvvel a mellett, amit már rég hangoztat a Község értelmisége, hogy csendőrőrsöt állitsanak fel Réven. Vasárnap este már — mint levelezőnk irja — a község előljáróira is elragadt a verekedhetnémség. *Géczi* András, *B. Kovács* János községi esküdt és *B. Kovács* Ferencz rögtönöztek alapos verekedést, melynek véres nyomai még ma is láthatók Deutsch Henrik házának falán. Réven egyébként béke uralkodik.

* **Szerkesztőségünk uj otthona.** Lapunk szerkesztősége tegnap elfoglalta uj lakását. A régi ideiglenes lakás helyett diszes szobák állnak rendelkezésünkre s már tegnap sokan fel is keresték szerkesztőségünket s dicsérték a barátságos kinézésü otthont, honnan sokkal több gonddal fog ezentul a »Tiszántúl« kikerülni.

* **Ülés.** Nagyvárad város pénzügyi bizottságának tagjait a folyó évi október hó 18-ik napján d. u. 3 órakor a városház termében tartandó ülésben való megjelenésre hivatalosan felkérem. Nagyvárad, 1895. október hó 17-én. Sal Ferencz elnök. — Tárgy: 1) Az 1896-ik évi költségvetés. 2) Városház épitésére vonatkozó jelentés.

* **Még egy felebbezés a virilisek névjegyzéke ellen.** Justh Sándor f. hó 16-ikán — tehát elkésve, — szintén felebbezett a virilisek névjegyzéke ellen. Kihagyni kéri felebbező a következő biz. tagokat: Kuncz Gusztávot, Farkas Izidort, Füchsl Emanuelt, Moskovits Miksát, dr. Munk Bélát, Rendes Vilmost, Tóth Jenőt, dr. Sonnenfeld Zsigmondot, Hering Sándort, dr. Grósz Albertet, dr. Korda Kálmánt Erdélyi Józsefet, Sal Ferenczet, Száhlender Károlyt, dr. Berkovits Zsigmondot, Laszky Ármint, és Sipos Orbánt; mig magát a névjegyzékbe felvétetni kéri.

* **A tiszántuli ev. ref. egyházkerület közgyülése.** Nagyvárad városának ev. ref. vallásu lakosai élénk érdeklődéssel néznek a tiszántuli ev. ref. egyházkerület évi közgyülése elő, mely ez alkalommal Nagyváradon e hó 31-én fog megtartatni. Ugyanekkor fogják felavatni a várad-ujvárosi renovált imaházat és ott lesz majd az ünnepélyes istentisztelet. Okt. 30-án este ismerkedési estélyt rendeznek, 31-én délben pedig bankettet a »Fekete Sas« nagytermében. A vendégek fogadására és elszállásolására bizottság alakult, melynek elnöke Füredi László.

* **A bor miatt.** Foghegyi András és Nagy Sándor napszámosok mindég jó barátok voltak s mint ilyenek nem váltak el egymástól sohasem. Tegnap Nagy Sándornak születés napja lévén, meghivta barátját a korcsmába, hogy megünnepeljék az ő 36-ik születés évét. Tiz óra felé járt az idő s betértek a S—i külváros egyik csapszékbe s ott vigan boroztak. Folyt a bor még a padlón is, de midőn fizetésre került a sor az ünnepelt semmi áron sem volt hajlandó a 6 frt 80 krt kiegyenliteni. Ebből a két barát között szóváltás támadt, s ennek a folytatása lett, hogy az üres boros palaczkokat hol a falhoz, hol egymás fejéhez verték. Végre akadt rendőr ki a két barátot bekisérte, de a dutyiban aligha folytatják a születésnapi mulatságot.

* **Kétszer is nyit az akáczfa.** Pócsa Zsuzsa daczára éltes asszony létére, nagyon mélyen belenézett a szép czigány primás Kalotai Bálint szemébe. De mikor megtudta, hogy az nem hajlandó viszonozni érzelmeit, feloldott két pakli gyufát és megitta behunyt szemmel. De aztán, mikor már kezdette érezni a fájdalmakat, ő maga szaladt az orvoshoz s előadta nagy baját. Most már túl van a veszélyen s váltig igéri, hogy nem lesz többé szerelmes.

* **Szerencsétlen csizmadia.** Bájogi Miklós önálló csizmadia mester saját lakása padlására akart menni, de a legfelső lépcsőn megcsuszott s a mélységbe zuhant. Jobb lábát eltörte s a szerencsétlen csizmadia most lakásán fekszik, gondos gyógykezelés alatt.

* **Kutyaheczczek Nagyváradon.** A kőfaragó- és pereczes utczákat összekötő sikátor egyik lakásában jár-kel szabadon egy félelmetes kutya, mely este az utczán megtámadja a járókelőket s csoda, hogy mind ez ideig semmi szerencsétlenséget nem okozott. Felhivjuk rá a rendőrség figyelmét a lakosok nyugalma érdekében, ugyis több panasz érkezett már szerkesztőségünkbe.

* **Az első megegyezés a gyermekek vallására.** Tegnap történt az első megegyezés, Sal Ferencz kir. tanácsos polgármester előtt a születendő gyermekek vallására nézve. A vőlegény Tinz Rudolf és a menyasszony Gottlieb Szeréna ugyanis kölcsönösen abban állapodtak meg, hogy a gyermekeket mind az apa vallásában, vagyis a katholikus vallásban nevelendik. A megegyezésről jegyzőkönyv vétetett fel, a mely hiteles másolatban az anyakönyvvezetővel hivatalból fog közöltetni.

* **Jóváhagyott halotti negyed.** Rozvány Sándor volt egészségügyi biztos három havi fizetését vagyis 137 frt 50 krt halotti negyed czimén Rozvány Anna és Julianna részére, a belügyminiszter kiutalványozni engedte.

* **Vizvezetéket kérnek a kismalom-utczai lakosok.** Tegnap ismét adatott be egy kérvény a városi tanácshoz a vizvezetéki csőhálózatnak kiterjesztése iránt. A kérvényt a kismalom-utczai lakosok adták be, hogy házaikba a vizet bevezethessék.

* **Csudaállat a Körösben.** Egy nagyváradi halász csendesen huzogatta hálóját tegnap a vashidnál. Egyszerre hálója nehezedni kezdett és majd egy méter nagyságu hal került a hálójába. De maga is elrémült, mikor látta, hogy a kopoltyuja alatt két alig kivehető s a békájéra emlékeztető kezek vannak. Az érdekes példányt valamelyik muzeumnak ajándékozzák, s már tegnap délután számtalan uri ember kereste fel a szegény halász lakását s drága pénzt igérnek neki, a csodahalért.

* **Elveszett gyürü.** Korompai Lajosné egy kigyó alaku gyémántokkal kirakott gyürüt elvesztett. A megtaláló a rendőrségnél illő jutalomban részesül.

* **Orpheum.** *Walter* M. Antal orpheumában ma pénteken este nagy különlegességi előadás lesz tartva. Fellépnek Dorré Mariska, Valdau és Grey Elsa továbbá az összes szerződött tagok. Végül a ***kalabriász parti a bíróság előtt.*** Belépti dij 50 kr.

Vonatok érkezési és indulási ideje
1895. október 1-től.

Érkezik:	Indul:
Budapestről **2·18, 7·08, 1·48,** 7·15, 3·42.	Budapest felé **2·14,** 8.33, **11·37,** 11·10, 2·22.
Kolozsvárról **2·19, 10·44,** 11.17, 8·00, 8·38.	Kolozsvár felé **2·20, 7·15, 2·06,** 3·58, 12·05.
Szegedről 8·30, 9·32, 5·30.	Szeged felé 4·25, **7·30,** 10·20.
Aradról 9·32.	Arad felé 4·25.
Vaskóh-Belényesről 11·05, **9·09.**	Belényes-Vaskóh felé **4·25,** 1·48.
Gyoma-Kótról 10·05, **8·00.**	Kót-Gyoma felé 6·55, 1·40.
Érmihályfalváról 8·10, **9·14**	Ermihályfalva felé 6·45, 4·35.
Szent-László és Félix fürdőből 8·15*, 10·10, 3·37*, **6·20, 8·55, 10·54***	Szent-László és Félix fürdőbe 6·40*, 8·39, 2·05* 4·45, **7·20, 9·19***

A fekete számok az éjjeli időt jelentik.
A *-gal jelölt vonatok csak vasár- és ünnepnapokon közlekednek.

Vidéki levelezés.

Török-Szt.-Miklós, 1895. okt. 12.

Az egyházpolitikai áldás hatását már mi is érezzük, kik eddig egyrészben azt pártolni látszottunk. Ma már őszintén kimondjuk, hogy a kormány megcsalt bennünket.

Azt igérte, hogy ingyenes lesz az egyházpolitikai reform által teremtett uj rend s ma látjuk, hogy keserüen csalódtunk, mert a kormány mindent a nyakunkba akar varni.

Elvette tőlünk a jegyzőt, kit különben szeretünk, mert munkás ember és mert közügyeinket lelkén viseli, de ma már közügyeinkkel mit sem foglalkozhatik, mert teljes igénybe veszi őt az anyakönyvek vezetése.

Megsokalta ezt ma már a jegyzőnk is Kuncze Imre és a legközelebb mult képviseleti gyülésen kijelentette, hogy ő vagy a községi ügyeket kénytelen elhanyagolni, vagy az anyakönyvi bejegyzésekben történik beláthatatlan bajokat előidéző mulasztás.

Miután őt a község bizalma tette azzá, ami valóságban, kötelességének tartotta a képviseleti közgyülésen kijelenteni, hogy ő kettős munkát, mert physikai erejét felülmulja, végezni képtelen, kéri tehát a képviseleti közgyülést, hogy egy ujabb erő beállitásával járó költségek megszavazása iránt intézkedjék.

Ezen kijelentésével az általunk különben kedvelt jegyző bombát vetett közénk. Egy varázs ütésre megmozdult a képviseleti közgyülés és előre láthatólag jelezte, hogy a nagy részben reformátusokból álló közgyülés hangulata milyen értelmü határozatot fog hozni.

Az izgalmas hangulat közepett felállott a katholikusok tudós lelkésze Dr. *Rethay Gyula* t. kanonok és esperes-plébános és meggyőző érvekkel kifejtette, mily javithatatlan bajok származhatnak a kőzsére az által, ha a jegyző a tisztán közügyek vezetésétől állami érdekek miatt elvonatik. Kifejtette, hogy a községek autonomiája ellen intézett alkotmányos támadásnak tekinti azt az erőszakoskodást, melylyel a kormány törvényhozásilag törekszik elvenni az ő ügyeinek végzésére azt, kit ők saját közügyeik vezetésével biztak meg. Sok hatalmas érvet hordván fel végre is oda következtet, hogy az annyira rajongásig ki dicsért uj rend még sem olyan rózsás, mint azt annak idejében a szabadelvüek magasztalták.

A férfias nyiltsággal kiszóló lelkész maga is azt hitte, hogy a református képviselők körében jó szándékát félre fogják magyarázni.

Ellenkezőleg történt; édesen csalódott, mert inditványát egyhanguan elfogadták, mely abban állott, hogy a képviseleti gyülés intézzen feliratot a belügyminiszteriumhoz és e feliratban jelentse ki, hogy a helyiség beruházásával járó költségek megszavazásával a maga részéről törvényszabta kötelezettségének eleget tett; továbbra magát kötelezettnek el nem ismeri; az általa választott jegyzőt a közügyektől, mert abban a községre beláthatatlan károkat lát háramolni, elvonni nem engedi, hanem igenis kéri, hogy egy önálló állami anyakönyvvezetői hivatalt állitson fel az államhatalom.

Idők jele.

Most már nálunk is torkig vannak a lakosok az egyházpolitikásos állapotokkal s a legelkeseredettebb hangok református polgártársaink ajkairól hangzanak el, kik eddig vervvel védelmezték az egyházpolitikát s attól várták az ország boldogságát.

Mi katholikusok, ha azt akkor mondottuk ránk se vetették figyelmüket; ma nekünk adnak igazat és accordban szidják velünk a kormányt, mely ily oktalan politikát s vele elviselhetetlen ujabb terheket akasztottak a nyakunkba, csakhogy ők a hatalom polczán nyugodtan élvezhessék a corruptió fészkének, a husos fazéknak tartalmát. *Pyrhus.*

EGYLET.

»**A nagyváradi zenekedvelők egyesülete**« zenekarának tagjait kérem, hogy a folyó hó 21-ikén hétfőn s a következő hétfő és csütörtök napokban estve 6-tól 8 óráig a szokott helyen tartandó zenekari próbán teljes számban megjelenni sziveskedjenek.

Nagyvárad, 1895. október 17.

Réz Mihály,
egyesületi igazgató.

IRODALOM.

— **Hétfői értesitő.** Megkaptuk Sarkadi Ignácznak, lapunk volt belmunkatársának körlevelét és programmját az általa megindítandó s folyó október hó 28-án a fentebbi czim alatt megjelenő uj lap tárgyában. A programm igen szerény és elég tetszetős. Részünkről őszinte kollegiálitással üdvözöljük az uj vállalatot.

Előfizetési föltételek: egész évre házhoz hordva vagy postán 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt, 1 hóra 40 kr.

— **„A magyar orvos-gyógyszerészi és állatorvosi szakirodalom jelesebb termékeinek jegyzéke 1860—1895.“** Megjelent *Kassán* igen bő tartalommal *Kaczányi és Vitéz* m. k. gazdasági tanintézeti könyv-, mű-, hangjegy- és papirkereskedésében (Fő-utcza, 75. sz.) Ezen jegyzék nemcsak szakköröknek van szánva, az abban elősorolt számos ***népszerü gyógytudományi mű a gyermekápolás, vizgyógyászat, homoeopathia, közegészségügy stb.*** köréből, érdekli a laikust is, kivánatos tehát annak elterjedése a nagy közönség körében is, s e czélból mindenkinek ajánlható. A fenn nevezett czég azt egyszerü megkeresésre bárkinek, ki ez iránt hozzá fordul, készséggel ***ingyen*** és ***bérmentve*** megküldi.

— **»A katholikusok kötelességei az ugynevezett polgári házassággal szemben“** czimmel magyar, német és tót nyelven legközelebb egy füzet fog megjelenni, mely rövid, de kielégitő útmutatással szolgál a katholikusoknak a házasság megkötése körül. Miután ezen útmutatás szigoruan a püspöki körlevél alapján állittatott össze és főegyházmegyei jóváhagyással bir, igen alkalmas a nép kőzött való szélesebb terjesztésre.

Ára egy példánynak póstai küldéssel 5 kr.; 10 pld. 45 kr.; 50 pld, 2 frt; 100 pld. 3 frt 50 kr.; 200 pld. 6 frt 50 kr.; 300 pld. 9 frt 50 kr.; 500 példány 15 frt. Megrendelések Dr. *Zelliger Vilmos* káplán nevére czimzendők Budapestre (Terézvárosi plebánia, VI. ker., Érsek-utcza 2. sz.)

REGENY-CSARNOK.

A csikárma.

(Nőrablás.) 13

Irta: **May Károly.**

Forditotta: **Nix.**

(Folytatás.)

— Ha zavarni fog, majd megtiltom neki.

Az aggodó háziúr csakhamar eltávozott; de azért még mindig nem tudtam nyugodtan gondolkozni, mert éppen most két ellenkező irányból jövő ember léptei hangzottak be hozzám, akik éppen ajtóm előtt találkoztak.

— Mit akarsz itt és ki vagy? kérdé az egyik, kiben a hangja után a Kis Hálefre ismertem.

— Előbb azt szeretném tudni, hogy te ki vagy és mit keressz ebben a házban? — kérdé a másik.

— Én? — idevaló vagyok ebbe a házba — mondá Hálef megbotránkozott hangon.

— Én is.

— De hát ki vagy?

— Hamszap el Dserbaja.

— És én Hadsi Hálef Omár aga.

— Aga vagy? Hm!

— Igen is. Uramnak kisérőjé és oltalmazója.

— Ki a te gazdád?

— A hires orvos, aki ebben a lakásban lakik.

— Hires orvos? Tulajdonképpen mit gyógyit?

Mindent.

— Mindent? Ugyan ne tréfálj! Csak egyet tudok a világon, aki mindent gyógyit.

— És ki az?

— Én!

— Hát te is orvos vagy?

—Nem — Én is oltalmazója vagyok a gazdámnak.

— Ki a te gazdád?

— Azt nem lehet tudni. Csak most költöztünk ide.

— Kivül maradhattatok volna.

— Miért?

— Mert neveletlen emberek vagytok, akik nem felelnek a kérdésre. Ha nem ugy van, akkor mondd meg, hogy ki a gazdád:

— Az én gazdám? — — — Az — — — az én gazdám és nem a te gazdád.

— Bolondos!

Erre a kis Hálef nagy bosszusan sarkon fordult és tovább ment, a másik pedig állva maradt és előbb fütyölni majd arabul dalolni kezdett. Miután mindig emeltebb hangon folytatta kinyitottam az ajtót és egy európai képü ficzkót láttam az udvaron ácsorogni, aki látásomra éppen nem zavartatta magát, hanem annál erősebben kiabált.

— Talán tetszik neked effendi? — igy szólott hozzám, midőn bevégezte müvészetét.

— Nagyon!

Na akkor énekelek egy szebbet.

Erre legnagyobb csodálkozásomra elkezd magyarul dalolni.

Cserebogár, sárga cserebogár.
Nem kérdem én tőled mikor lesz nyár
Azt sem kérdem sokáig élek-e.
Csak azt mond meg rózsámé leszek-e?

Ki ejtéséből láttam, hogy magyar születésünek kell lennie. Alig állottam meg, hogy a nyakába ne ugorjam. De mégis megőrizve komolyságomat azt kérdeztem tőle arabul.

— Kitől tanultad ezt a dalt.

— Magam csináltam effendi!

— Milyen nyelven van ez?

— Indián nyelven.

Erre már elnevettem magamat és amugy Isten igazában lehordtam ezt a csavargó hazámfiát magyarul. Persze most már a csudálkozás sora ő rajta volt.

(Folyt. köv.)

TAVIRATOK.

A „Vereskereszt"-egylet választmányi ülése.

(Saját tudósitónktól.)

Budapest, október 17.

— Feladatott 9 óra 10 perczkor. —

A »Vereskereszt-egylet« igazgató választmánya f. hó 17-én d. u. 4 órakor a Tiszavölgyi-társulat tanácstermében rendes ülést tartott gróf Csekonics Endre elnöklete alatt.

Kevéssel 4 óra előtt már gyülekeztek a magas rendü főurak az érdekesnek igérkező gyülésre, kik közül ott voltak többek között az elnökön kivül:

Dr. Schlauch Lőrincz nváradi bibornok-püspök, Josipovich horvát miniszter, Darányi Ignácz főgondnok, Latinovics, Lintner Imre vasuti igazgató, Vakcza Ambrózi Béla, Eszterházy Kálmán, Kammermayer polgármester, Körmendi Imre, László Zsigmond, Szapáry István, gróf Zichy Nándor, gróf Zichy Nándorné, Zsoldos honvédezredes, dr. Kétli egyetemi tanár stb. stb.

Az elnök a gyülést megnyitván, első tárgy volt az Erzsébet-kórház módositott szabályzatának tárgyalása, mely minden nagyobb vita nélkül néhány styláris módositással megtörtént.

Majd az ápolási dij meghatározása került szóba. Ugyanis a II-ik osztályu betegek ápolási dija eddig naponta 1 frt 50 kr volt, mely — tekintve azt, hogy a kórháznak 2 frt 60 krjába kerül, — igen alacsony ár, — ezért az ápolási dij naponta 2 frtra lett felemelve.

II-ik tárgy volt az Erzsébet-kórház belgyógyászati osztályán dr. Fakdes Endre elhatározása folytán megüresedett főorvosi állás betöltése. Mindenekelőtt fe,olvastatott a közegészségügyi tanács szept. 14-iki ülésének jegyzőkönyve, mely az elhunytról igen dicsérőleg emlékezett meg, mivel a kórház hirnevét megnyitása óta nagyban emelte azért a legmélyebb részvét jegyzőkönyvbe való iktatása egyhangulag elfogadtatott.

Az uj állásra 3 jelöltetett ki: u. m. dr. Hirschler Agoston, dr. Imrédi Béla, dr. Liberman Emánuel, a titkos szavazás megtörténvén, dr. Imrédi Endre kapott tiz szavazatot, dr. Hirschler 3-at s dr. Liberman kettőt. Igy tehát az Erzsébet-kórház főorvosává dr. Imrédi Béla lett megválasztva általános megelégedés közepett.

Darányi Ignácz főgondnok ajánlatára dr. Libermann Emánuelnek jegyzőkönyvi köszönet adatott azon odaadó fáradozásaért, melyet a főorvos halála óta teljesitett s ezen jegyzőkönyvi köszönetet irásban is kiadatni rendeltetett. III-ik tárgy: Latinovics Sándor pénztárnok jelent a pénztár állapotáról. Kiadás volt 85 ezer, bevétel 88 ezer s igy többlet marad mintegy 3 ezer frt, — melyen értékpapirokat ajánl vásárolni.

Továbbá IV-szer Lintner Imre teszi meg jelentéseit, mely közül igen nevezetes volt Dr. Fráter Imre, a biharmegyei közkórházi főorvosának azon ajánlattétele: hogy ő kész Nagyváradon a biharmegyei közkórházban oly ápolónői tanfolyamot nyitni, — mint amilyen van az Erzsébet kórházban, — ezen fontos közegészségügyi kérdés beható tanulmányozás s megfontolás végett az igazgatósághoz tétetett át.

Több tárgy nem lévén, az elnök köszönetet mondva a jelenlevőknek, bezárta az ülést.

A zágrábi király napok.

Budapest, okt. 17. (Saját tud. táv.) A király ma reggel Gödöllőre érkezett. Utközben a vasuton magához kérette Bánffy bárót, s másfél óráig tárgyalt vele a zágrábi dolgokról. Ugy a királyt, mint a minisztereket nagyon kinosan érintette a zágrábi diákok éretlen tüntetése.

Gróf Goluchovszky külügyminiszter Budapesten.

Budapest, okt. 17. (Saját tud. táv.) Gróf Goluchovszky külügyminiszter ma Budapestre érkezett és az Angol királynő szállodában szállott meg.

A „Fejérmegyei Napló" sajtópöre.

Budapest, okt. 17. (Saját tud távir.) A »Fejérmegyei Napló« egyik munkatársa Latics György csákvári segédlelkész állott ma az esküdszék előtt, aki Liptai Kornél ujságiróról azt irta, hogy a kormány lapjaiba mindent megir, ha megfizetik, ha nem igaz is a dolog. Laticsot a rágalmazás vétsége alól az esküdtszék egyhangulag fölmentette.

A sors iróniája.

Budapest, okt. 17. (Saját tud. táv.) A magyar osztály sorsjáték negyven ezer forintos főnyereményét Rosenberg kályhagyáros nyerte meg, aki a napokban több rendbeli váltóhamisitás után a fővárosból megszökött.

A zágrábi tüntetések a képviselőházban.

Budapest, okt. 17. (saj. tud. táv.) Az országgyülési függetlenségi és negyvennyolczas pártkör ma értekezletet tartott a zágrábi tüntetések ügyében. Hosszabb eszmecsere után elhatározta a pártkör, hogy:

1. A párt e hó 19-én délután 5 órakor értekezletet tart, ahol akciójának tartalmára nézve megállapodik.

2. Hogy a parlamentben ne csupán a kormány felvilágositásaira legyen szorulva, megbizza az értekezlet Holló Lajos és Pázmándy Dénes képviselőket, hogy szerezzenek a Zágrábban történtekről a legapróbb részletekig menő információkat s tegyenek arról a szombati értekezletnek jelentést.

3. Az akcziót a többi ellenzéki pártokkal közösen kivánja folytatni s erre való tekintettel az ellenzéki pártkörök elnökségeit átiratilag megkeresi.

A bécsi uj községtanács.

Bécs, okt. 17. (Saját tud. távirata.) Friebeis kormánybiztosnak az ujonnan megválasztott községtanácsosokhoz intézett azon felhivására, hogy a mandátum elfogadására nézve nyilatkozzanak, az illetőknek már több mint fele igenlőleg válaszolt. Mindamellett valószinü, hogy még a jövő egész hét is elmulik, a mig az összes nyilatkozatok beérkeznek és csak azután lehet majd az első ülés kitüzése tárgyában intézkedni, mely — mint arról ujabban értesülünk — e hó 27-ike és 30-ika közt okvetlenül meglesz.

A konstantinàpolyi lázadás.

London, okt. 17. (Saját tud. távir.) A »Times« jelenti Konstantinápolyból, hogy az itteni helyőrséget 3000 emberrel szaporitották és hogy legközelebb még 10.000 embert fognak Konstantinápolyba rendelni.

Közgazdaság.

A budapesti terméný-tőzsde forgalma

1895. október 16.

Budapest, október 16. I. Készáruüzlet. Buzát ma mérsékelten kináltak, a vételkedv korlátolt volt és szilárd irányzat mellett 45.000 q. hazai buza kelt el 2½krral olcsó árakon vásároltak.

Tiszavidéki 300 q. 81.5 k. 6.75 frton.

Idegen buza oláh 1400 q. 79 k. 6 frton.

Rozs irányzata szilárd, ára 5.85—5.90 Budapesten.

Tengeri és árpa irányzata nyugodt és csekély forgalmu Zab irányzata szilárd. Elkelt 100 q. 6 frton.

II. Határidőüzlet. Amerikában a készletek apadóban vannak, a miért 1 centes árjavulást jelentett, minek folytán nálunk is emelkedtek az árak néhány krral. Különösen szilárd volt a rozs, melynek ára vételek folytán 4—5 krral javultak.

Előfordult kötések: buza őszre 6.41—6.51 frt, rozs őszre 5.90—5.96 frt, tengeri 1896. máj.—juniusra 4.48—4.55 frton, zab őszre 5.68—5.77 frt, káposzta-repcze szeptemberre 11.——11·10 forinton.

Zárlatkor maradtak: buza őszre 6.51—6.52 frt, buza tavaszra 6.84—6.85 frt, rozs őszre 5.95—5.96 frt. rozs tavaszra 6.18—6.20 frt, tengeri októberre—novemberre 5.58—5.60 frt, tengeri 1896. május—juniusra 4.54—4.56 frt, zab őszre 5.77—5.78 frt, zab tavaszra 5.97—5.98 frt, káposztarepcze szeptemberre 9.50—9.55 frt, káposztarepcze augusztus—szeptemberre 10.05—11.10 frt.

Sertés-üzlet.

Kőbánya, okt. 16 Készlet: 18.794 drb. Uraság öreg nehéz I. rendü: 56—57 kr.; közép: 54—57— kr.; Fiatal nehéz: 54—55 kr.; Fiatal közép 54—55 kr.; Fiatal könnyü 00—00 kr; Szerbiai nehéz 53—54 kr.; közép 53—54 kr; könnyü 00 -00 kr.

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1895. október 17-én.

Magyar aranyjáradék 4%	121.25
Magyar koronajáradék	99.10
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4½%	124.25
Magyar vasuti kölcsön ezüstben 2½%	101.—
Magyar keleti vasuti államkötvény 1876-ból	121.25
Magyar földtehermentesitési kötvény 4%	98.25
Italmérési jog megváltási kötvény	100.75
Horvát-szlavon földtehermentesitési kötvény	98.—
Magyar nyeremény sorsjegy-kölcsön	161.50
Tiszaszabályozási és szegedi sorsjegy kölcsön	145.—
Osztrák járadék papirban	100.50
Osztrák járadék ezüstben	100.75
Osztrák járadék aranyban	121.50
Osztrák korona járadék	101.25
1860. osztr. államsorsjegyek	152.—
Osztrák-magyar bankrészvény	1055.—
Magyar hitelbank részvény	483.25
Osztrák hitelintézet részvény	399.50
Osztrák-magyar államvasuti részvény	395.25
20 frankos arany (Napoleond'or)	954.—
Német birodalmi márka	58.85
London vista	120.35
Paris vista	47.55
20 márkás arany	11.78

Szent László-nyomda-részvénytársaság Nagyváradon.